

ACADEMIA ROMÂNĂ
SECȚIA DE ȘTIINȚE ECONOMICE, JURIDICE ȘI SOCIOLOGIE
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”
CENTRUL DE ECONOMIA INDUSTRIEI ȘI SERVICIILOR

**IMPACTUL PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA UNOR ACTIVITĂȚI
ECONOMICE DIN DOMENIUL INDUSTRIEI**

Coordonator: Mihai-Sabin Muscalu

Colectiv de autori: Marina Bădileanu, Marius-Florian Bulearcă, Andrei-Silviu Dospinescu,
Luminița-Izabell Georgescu, Cornelia Neagu, Corneliu Russu, Cristian Sima.

București
mai 2020

CUPRINS

Capitolul 1: Industria extractivă (Marius-Florian Bulearcă, Cornelia Neagu, Cristian Sima)...	3
<i>1.1.Oportunități/contrângeri/costuri estimate din evoluțiile contextului național și internațional generate de COVID-19</i>	3
<i>1.2.Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România</i>	8
<i>Bibliografie:</i>	15
Capitolul 2: Industria energiei electrice și termice (Marina Bădileanu, Luminița-Izabell Georgescu)	18
<i>2.1.Oportunități/contrângeri/costuri estimate din evoluțiile contextului național și internațional generate de COVID-19</i>	18
<i>2.2.Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România</i>	23
<i>Bibliografie:</i>	26
Capitolul 3: Industria prelucrătoare (Corneliu Russu, Andrei-Silviu Dospinescu).....	28
<i>3.1.Oportunități/contrângeri/costuri estimate din evoluțiile contextului național și internațional generate de COVID-19</i>	28
<i>3.2.Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România</i>	31
<i>Bibliografie:</i>	38

Capitolul 1. Industria extractivă

Industria extractivă, un sector al economiei naționale dominat de “grii” din industria de petrol și gaze (OMV Petrom și SNGN Romgaz), oferă celorlalte ramuri ale economiei naționale materiile prime și resursele energetice necesare desfășurării unor activități în condiții de eficiență economică.

1.1 Oportunități/contrângeri/costuri estimate din evoluțiile contextului național și internațional generate de COVID-19

a. Industria de petrol și gaze din întreaga lume se confruntă, probabil, cu cea mai gravă criză din ultimii 100 de ani, existând un efect triplu: gestionarea situației generate de pandemia de coronavirus și de măsurile de izolare (concomitent cu asigurarea energiei), scăderea rapidă a prețurilor la țiței și scăderea drastică a cererii de produse petroliere [1].

De aceea, în condițiile invadării pieței mondiale cu cantități uriașe de țiței, joi, 9 aprilie 2020 [2], OPEC, Rusia și alte state aliate (cunoscute ca OPEC+) au convenit o reducere record a producției de petrol, cu 9,7 mil. barili/zi, în lunile mai și iunie 2020. Ulterior, OPEC+ va restricționa livrările de petrol cu 8 mil. barili/zi în intervalul iulie-decembrie 2020, și cu 6 mil. barili/zi în perioada ianuarie 2021-aprilie 2022.

Mai mult, cererea de carburanți la nivel global a scăzut cu circa 30 mil. barili/zi, care reprezintă 30% din livrările mondiale, ca efect al restricțiilor de mobilitate și al restrângerii activităților economice. Reducerea livrărilor de petrol cu 15 mil. barili/zi nu va fi suficientă pentru a opri umplerea rapidă a facilităților de stocare.

Ca urmare a pandemiei de coronavirus, consumul mondial de petrol va fi anul acesta, în medie, de 92,82 mil. barili/zi, cu 6,8% mai mic față de cel din anul 2019, o scădere istorică [3]. Astfel, impactul se va resimți pe parcursul întregului an și în toate regiunile, iar calculele OPEC evidențiază o incidență specială în primul trimestru în China și în al doilea trimestru în rândul țărilor industrializate, cu scăderi de peste 18%, comparativ cu perioadele similare din anul trecut.

Mai mult, luni, 20 aprilie 2020, a fost o zi care va rămâne în istoria piețelor financiare drept prima dată când **prețul petrolului a atins o valoare negativă**. Este vorba despre contractul Futures cu scadență în luna mai 2020, care s-a depreciat în câteva ore cu peste 300% și a încheiat sesiunea de luni la prețul -37,63 dolari/baril [4]. Mai precis, deținătorii acestor contracte au fost

dispuși să plătească pentru a evita livrarea fizică a petrolului la scadență. Astfel, investitorii care dețineau poziții de cumpărare pe contractele din luna mai 2020 au ajuns să plătească pentru a vinde aceste contracte din cauză că volumul de petrol pe care ar trebui să îl primească ar fi dificil de depozitat.

Deoarece capacitatea de depozitare la nivel global este de aproximativ 6,8 mld. barili, fiind în proporție de 60% ocupată, rafinăriile nu sunt dispuse să prelucreze petrolul brut din cauza nivelului redus al cererii de combustibil ca urmare a măsurilor de restricționare [5].

În aceste condiții, producătorii de petrol, companiile de rafinare și comercianții de produse petroliere din nord-estul SUA au început să recurgă la tactici mai neobișnuite: depozitarea de petrol brut și produse petroliere în vagoane de cale ferată sau în conducte nefolosite. Spre deosebire de situația de pe continentul american, hub-urile de rafinare și stocare din Nord-Estul Europei mai au ceva spațiu disponibil, însă experții din industria petrolieră [5] susțin că cea mai mare parte a capacităților disponibile au fost deja închiriate; de asemenea, saline dezafectate din Suedia sau alte țări scandinave sunt fie pline, fie închiriate. Conform estimărilor [6], o cantitate de aproape un milion de tone de produse rafinate este, în prezent, stocată în aproximativ 30 de tancuri petroliere ancorate în apropierea zonelor de coastă ale Europei.

În ceea ce privește sectorul de extracție și rafinare a țițeiului din România, potrivit datelor furnizate de OMV Petrom [7], în urma carantinei, producția totală de hidrocarburi la nivel de grup (cu tot cu zăcămintele din Kazahstan) s-a redus cu 1%, cea de țiței a crescut cu 2%, în timp ce producția de gaze a scăzut cu 3%, iar cererea de carburanți s-a diminuat semnificativ din cauza reducerii mobilității, determinând o scădere cu peste 30% a vânzărilor cu amănuntul de carburanți în a doua jumătate a lunii martie, precum și ajustări ale ratei de utilizare a rafinăriei Brazi puțin peste 80% (în loc de 96%).

În rețeaua Petrom, cea mai extinsă din România, prețul benzinei a scăzut semnificativ sub pragul de un euro pe litru; s-au înregistrat deja patru scăderi succesive de prețuri ale benzinei și motorinei, numai în cursul lunii aprilie 2020, ceea ce a intensificat concurența între principalii furnizori de benzină și motorină pe piața autohtonă. Această evoluție a prețului la pompă are loc în condițiile în care Guvernul României a decis plafonarea prețurilor la carburanți, decizie de neînțeles pe o piață caracterizată deja de o prăbușire abruptă a cererii.

Ponderea costului cu materia primă (prețul internațional al țițeiului) în prețul total la

pompă este de aprox. 30%, restul fiind costuri operaționale și marjele de profit ale companiilor (20%) și accize și TVA (peste 50%). Luând în calcul doar scăderea cu 30% a vânzărilor de carburanți în ultimele zile ale lunii martie, conform estimărilor OMV Petrom, rezultă că, pe perioada carantinei impuse prin ordonanțe militare, statul român va încasa lunar o sumă mai mică cu 0,6 mld. lei numai din accizele (+TVA aferentă) achitate de sectorul energetic. Dacă estimăm o scădere mai abruptă, de 50% a vânzărilor de carburanți, încasările statului din accize (+TVA aferentă) se vor reduce cu mai mult de un miliard de lei pe lună (calculare proprii pe baza datelor furnizate de OMV Petrom [7]).

Potrivit datelor furnizate de oficialii OMV Petrom, singurul producător de petrol din România, costul mediu de extracție a țițeiului din România a fost de 10,87 dolari/bep (baril echivalent petrol) în trim. I 2020 [7]. Acesta nu este însă costul total. Industria are un alt indicator, total lifting cost, care este de trei ori mai mare, deoarece include și taxele plătite (în România sunt trei, și anume: redevența, impozitul pe profitul suplimentar obținut din liberalizarea prețului la gaze și impozitul pe exploatarea resurselor naturale), ajungând la circa 30 de dolari/bep [8]. Așadar, la actualul preț internațional al petrolului, sumele mici care rămân la dispoziția companiei nu mai permit investiții în identificarea de noi resurse, lucru vital pentru România (în condițiile în care producția Petrom a scăzut, deja, în anul 2019 cu 2,1% la petrol și cu 7,4% la gaze naturale) [7].

În aceste condiții, surplusul de producție împreună cu incertitudinea crescută din mediul economic mondial, generate de răspândirea coronavirusului, vor genera o volatilitate ridicată a mediului de piață în următoarele luni. Deoarece Petrom își fundamentase bugetul pentru acest an pe un preț al țițeiului de 60 dolari/baril, putem să apreciem că o scădere cu un dolar a prețului barilului va avea un impact negativ de 20 mil. euro asupra rezultatelor companiei. Cu alte cuvinte, dacă prețul mediu pentru acest an va fi de 20 dolari/baril, impactul negativ total asupra rezultatelor OMV Petrom ar fi de 800 mil. euro (calculare proprii pe baza datelor furnizate de OMV Petrom) [7]).

Astfel, din cauza pandemiei, OMV Petrom a decis să reducă cheltuielile cu investițiile, pentru anul 2020, cu 30%, iar cheltuielile de investiții de explorare și cele operaționale cu aproximativ 320 mil. lei față de anul 2019. Investițiile în sectorul de extracție vor fi reduse anul acesta la numai 2 mld. lei, iar activitățile de foraj vor încetini în trimestrul al II-lea din anul 2020 cu peste 30% [7].

În ceea ce privește sectorul de extracție a gazelor naturale din România, companiile autohtone majore SNGN Romgaz [9] și OMV Petrom [7] și-au redus producția de la începutul lunii aprilie, cu aprox. 8,5% în numai 2 săptămâni, adaptându-se din mers prăbușirii consumului, care a scăzut în medie cu aproape 40%. Măsurile de carantinare “au gripat” și consumul industrial, de bază pe timp de vară, atunci când cel rezidențial se reduce sezonier. Dacă pe 1 și 2 aprilie 2020 [10] consumul din România era de 400 GWh/zi, iar producția de aprox.272 GWh/zi, în 23 aprilie 2020 consumul a scăzut la 246 GWh/zi, iar producția la 249 GWh/zi [7], [9], [10].

Producția suplimentară, din zilele în care a fost superioară consumului, dar și un volum echivalent gazului importat, au fost înmagazinate. Astfel, dacă anul trecut, în această perioadă a anului, era depozitată o cantitate de gaze de 4,1 TWh (12,5% din capacitatea totală de depozitare), în prezent sunt depozitați 19,4 TWh (59% din capacitatea totală de depozitare). De altfel, gradul de umplere a depozitelor și, mai ales, reducerea consumului de gaze, ca urmare a carantinării economiei, pun o presiune considerabilă pe preț [10].

În prezent, prețul gazului cu livrare în luna mai este de 51 de lei/MWh, cu 17 lei sub cel reglementat de OUG 114/2018, care a creat mari controverse anul trecut. Situația este una extrem de dificilă pentru producătorii autohtoni, deoarece orice scădere a prețului gazului cu un euro/MWh va avea un impact negativ de 18 mil. euro. Dacă OMV Petrom și-a construit bugetul pe prețul reglementat la gaze de 68 de lei/MWh (14 euro/MWh), iar prețul va continua să scadă la cel de dinaintea liberalizării, adică la 45 lei/MWh (9 euro/MWh), impactul negativ numai pe partea de producție de gaze va fi de aproximativ 100 mil. euro. La o cotă de piață egală cu OMV Petrom, și impactul asupra rezultatelor SNGN Romgaz va fi unul similar, în sumă de 100 mil. euro [11].

Și în extracția gazelor naturale există reacții privind reducerea investițiilor; astfel, Romgaz renunță la achiziția a 20% din capitalul companiei (Gastrade S.A.) [12] care urmează să realizeze terminalul de gaze lichefiate de la Alexandropoulis (Grecia), iar OMV Petrom avea, oricum, un plan de a vinde active și de a îngheța investiții pentru a se concentra pe domeniul petrochimic (Borealis Group) [13].

b. În industria extractivă a cărbunilor, impactul COVID-19 asupra operațiunilor de exploatare a cărbunelui este *indirect*, fiind determinat de **scăderea cererii de energie** (cu 10% în **Europa**), prin reducerea volumului activității de producție (oprirea activității tuturor marilor consumatori din România).

Pe de altă parte, se constată **o creștere a ponderii energiei generate din surse regenerabile**: 46% în UE și Regatul Unit, în perioada 10.03-10.04 2020 înregistrându-se o creștere de 8% față de aceeași perioadă a anului 2019, **în detrimentul cărbunelui**, cu o pondere de 12% și o scădere de 29% în perioada 10.03-10.04.2020 comparativ cu aceeași perioadă a anului 2019 [14].

În România, producția de energie electrică pe bază de cărbune s-a redus (cca. 950 mii MWh), prioritate acordându-se energiei eoliene și fotovoltaice, subvenționate prin certificatele verzi. Complexul Energetic Oltenia (CEO) traversează o perioadă economică dificilă, vânzările sunt mult reduse, în ultimele două săptămâni funcționând doar cu două grupuri energetice (o capacitate instalată totală de 300-400 MW) [15].

Un efect negativ este restrângerea mineritului cărbunelui, producția de cărbune fiind redusă brusc. Astfel, la CEO, funcționarea la capacitate mult redusă a determinat întreruperea lucrului, prin rotație, timp de 17 zile, în condițiile existenței stocurilor necesare menținerii producției interne de electricitate.

Un alt efect este plasarea angajaților în șomaj tehnic determinată de reducerea cererii de cărbune și de necesitatea limitării răspândirii COVID-19, dată fiind natura activității, ce presupune apropierea lucrătorilor. Astfel, 13.000 de mineri și energeticieni din Oltenia au intrat în șomaj tehnic (până la începutul lunii iunie), cu plata a 75% din salariul mediu brut pe unitate. La Complexul Energetic Hunedoara(CEH), toți cei 4.100 angajați vor efectua prin rotație, în două perioade distincte, câte 2 sau 3 zile consecutive de șomaj tehnic [16].

Pe de altă parte, impactul crizei COVID-19 a **accelerat eficient tranziția energetică pe termen scurt**, oferind oportunitatea unică de a verifica funcționarea sistemelor energetice cu niveluri mult mai mari de surse regenerabile. Astfel, România are la dispoziție 750 mil.euro pentru perioada 2021-2027, din Fondul de Tranziție Justă, pentru sprijinirea diversificării economice aflată în tranziție spre activități cu emisii reduse de carbon [17], [18], [19], [20].

c. În industria extractivă a minereurilor metalifere, pandemia de COVID-19 a determinat scăderea activității miniere. Aceasta **e cauzată de scăderea cererii de minereuri**, prin reducerea activităților industriale (reducerea activității în domeniul metalurgic și, mai ales, stoparea activității industriilor prelucrătoare la nivel mondial).

Pe plan mondial, companiile au fost afectate prin focare izolate și oprire a activității de către guvernele țărilor pe teritoriul cărora funcționează, cum este cazul Africii de Sud sau

Americii de Sud (Peru, Chile, Brazilia, etc.) [21], [22], [23]. Cererea pentru multe minereuri (de ex. cupru, fier și zinc) rămâne scăzută pe termen scurt, deoarece piețele anticipează o cerere de metale mai scăzută în perioada următoare [24], [25]. Unele dintre excepțiile de la această tendință sunt aurul și argintul. De la începutul pandemiei, cererea de metale prețioase a crescut constant, antrenând o creștere a vânzărilor de bare de aur, monede și alte piese de aur, precum și de argint [26]. Cererea pentru aur, la această oră, este mare, ceea ce a condus la o creștere a prețului acestuia.

De asemenea, producția de uraniu, deținută de foarte puține țări ale lumii, prezintă riscuri de aprovizionare, conducând la creșteri de prețuri cu 14% în ultimele două săptămâni din martie 2020 [27].

Pe măsură ce China iese din criza COVID-19, companiile chineze din extracția minereurilor metalifere și a metalurgiei își revin [22], dar o creștere a prețurilor acestor produse nu este previzibilă în viitorul apropiat.

Un avantaj pentru industria minieră a fost reducerea semnificativă a prețurilor energiei, energia electrică reprezentând, în general, 20-25% din costurile de exploatare.

Restrângerea activității miniere a condus la diminuarea producției de minereuri. Astfel, la Exploatarea Minieră Roșia Poieni, funcționarea la capacitate mult redusă a determinat întreruperea lucrului și reluarea acestuia într-o altă formă de organizare care să protejeze personalul angajat.

De asemenea, *plasarea angajaților în șomaj tehnic*, determinată de necesitatea limitării răspândirii COVID-19, a condus la alocarea de sume importante de la bugetul de stat.

1.2 Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România

a. Activitățile din industria de petrol și gaze sunt considerate, în general, activități esențiale de către guverne și au fost în mare parte scutite de măsurile de carantinare. Întrucât furnizarea de energie reprezintă o problemă de interes național, sunt puse în aplicare măsuri care să ofere anumite facilități industriilor naționale de petrol și gaze pentru atenuarea impactului negativ al COVID-19.

Din aceste considerente, vom prezenta în continuare unele măsuri guvernamentale și pachete de sprijin dedicate industriei de petrol și gaze pe plan mondial [28].

Canada. În statul Alberta (unde se află cea mai mare structură petroliferă a țării), guvernul regional a anunțat măsuri de ajutor pentru producătorii de petrol și gaze, care includ: renunțarea temporară la taxele încasate de Alberta Energy Regulator de la industria de petrol și gaze, care este de așteptat să se ridice la 113 mil. dolari; extinderea licențelor de exploatare a rezervelor de petrol și gaze, care vor expira în anul 2020, cu un an, pentru a oferi companiilor mai mult timp pentru a strânge capital; acordarea unui împrumut de 100 de mil. dolari către Orphan Well Association, pentru a consolida eforturile imediate de dezafectare a aproximativ 1.000 de puțuri și demarare a peste 1.000 de evaluări de mediu.

Mai mult, guvernul statului Alberta a fost de acord să investească aproximativ 1,1 mld. dolari în construcția conductei Keystone XL, proiect în valoare de 8 mld. dolari. Având în vedere că proiectul va crea 1.400 de locuri de muncă directe și 5.400 de locuri de muncă indirecte în provincie [29], investiția reprezintă un angajament semnificativ al guvernului de a sprijini industria în această perioadă dificilă.

La nivel federal, guvernul canadian a anunțat că de la 1 aprilie 2020, deși nu reprezintă o formă de sprijin, dar are un impact imediat asupra sectorului, a impus o majorare a taxei pe carbon, de la 20 dolari/tonă, la 30 dolari/tonă [30].

Norvegia. Ministerul Petrolului și Energiei a emis pentru consultare propunerea sa de a reduce numărul de blocuri petroliere suplimentare pe care intenționează să le ofere în ultima rundă de licitație din anul acesta, cu intenția de a „planifica viitorul” [31]. Operatorul de stat Equinor a anunțat reduceri de cheltuieli de capital, ca parte a planului său de acțiune contra COVID-19, în valoare de 3 mld. lire sterline, și a înființat un departament cu scopul de a păstra producția și locurile de muncă pe care le deține în Marea Nordului.

Rusia. Până acum, guvernul rus a concentrat eforturile pe evitarea răspândirii coronavirusului și tratarea persoanelor infectate. S-au luat în considerare măsuri minore pentru sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii și a populației. S-au înregistrat solicitări din partea industriei petrolului și gazelor pentru reduceri de impozite, dar guvernul nu a arătat niciun semn că ar lua în considerare măsuri de sprijin pentru acest sector.

Marea Britanie. Pentru a ajuta lucrătorii din industria de petrol și gaze din Marea Britanie la combaterea impactului COVID-19, guvernul i-a inclus pe aceștia pe lista lucrătorilor-cheie ai căror copii vor avea acces cu prioritate la educație, pentru a le permite părinților să continue să lucreze, concomitent cu continuarea operațiunilor pe instalațiile offshore. Cu toate

acestea, va fi necesară o acțiune suplimentară pentru prevenirea pierderilor de locuri de muncă și a deficitului de calificare în industria offshore din Marea Britanie. RMT, sindicatul muncitorilor offshore din Marea Britanie, a cerut guvernului britanic să elaboreze o strategie offshore (așa cum s-a făcut deja în Norvegia) pentru a ajuta operatorii și contractorii implicați în proiectele de explorare de pe platforma continental britanică din Marea Nordului.

Din perspectiva consumatorului, Department for Business, Energy and Industrial Strategy al guvernului britanic a ajuns la un acord cu companiile autohtone de aprovizionare cu energie, pentru stabilirea de măsuri cu care să sprijine clienții (de energie) afectați de COVID-19 [32]. Acestea includ: asigurarea plăților în avans, furnizarea de energie pentru clienții cu datorii și sprijinirea tuturor clienților aflați în dificultate financiară.

Statele Unite ale Americii. Guvernul american nu a anunțat măsuri pentru a ajuta industria de petrol și gaze. Oricum, US Department of Energy a suspendat planurile de a cumpăra țiței care să intre în Rezerva Strategică de Petrol (Strategic Petroleum Reserve - SPR), din cauză că nu s-a mai materializat în pachetul de stimulare economică o finanțare solicitată de 3 mld. dolari. Cererea inițială din acest plan a fost de a achiziționa primele 30 mil. barili de țiței american pentru SPR, dintr-un total de 77 de mil. barili [33].

Recent, Cybersecurity and Infrastructure Security Agency a emis îndrumări prin care a clarificat faptul că lucrătorii din petrol și gaze naturale, inclusiv din rafinării și petrochimie, fac parte din forța de muncă esențială a infrastructurii critice [34]. Ca atare, angajații din sectorul petrolului și gazelor sunt scutiți de ordinul de a „rămâne acasă”, dar companiile exceptate de la aceste reguli trebuie să respecte recomandările de distanțare socială, în măsura în care acest lucru este posibil.

În România, industria de petrol și gaze poate deveni un motor pentru redresarea economică post-pandemie, având în vedere ponderea sa în economie prin investițiile realizate, contribuțiile anuale aduse la bugetul de stat și numărul de angajați [35], [36]. Din aceste considerente, prezentăm în continuare posibile soluții pe termen mediu și lung de dezvoltare a industriei extractive de hidrocarburi din România.

- ***Creșterea bazei de rezerve prin exploatarea zăcămintelor din zona offshore a Mării Negre***

Zona offshore românească acoperă 22.000 de kilometri pătrați și atinge adâncimi de peste 1.000 m [35]. Întreaga zonă este împărțită în perimetre de dimensiuni diferite, unele dintre ele fiind concesionate de titulari pentru activități de explorare, dezvoltare și exploatare. Aplicarea

unor politici de exploatare a rezervelor dovedite de gaze naturale din Bazinul Mării Negre conferă României potențialul de a deveni una dintre cele mai importante zone producătoare de gaze naturale din Uniunea Europeană. În plus, aceste resurse suplimentare de gaze naturale, devenind comercial viabile, ar contribui la asigurarea aprovizionării sustenabile a României cu energie, la atingerea țintelor de decarbonizare pe termen lung, precum și la dezvoltarea infrastructurii naționale sau a altor industrii cu valoare adăugată mare, cum ar fi chimia și petrochimia.

Astfel, în perimetrul Neptun Deep din platoul continental românesc al Mării Negre, OMV Petrom și ExxonMobil (SUA) au descoperit rezerve potențiale de 42-84 mld. mc gaze naturale, în condițiile în care consumul intern este situat la cca. la 11-13 mld. mc gaze [7], fiind cel mai mare proiect de explorare a resurselor de hidrocarburi ale României din ultimele decenii.

De aceea, proiectele din Marea Neagră pot reprezenta unul din motoarele pentru recuperarea economică a României după criza generată de coronavirus. Este o oportunitate unică, unul din puținele proiecte majore de investiții din sectorul privat care este gata să înceapă. Deblocarea investițiilor în Marea Neagră înseamnă gaze naturale pentru România, noi locuri de muncă și venituri suplimentare la bugetul de stat (de aproximativ 1,2 mld. dolari, luând în considerare efectul de multiplicare în economie). Este, însă, nevoie de modificări ale Legii offshore pentru înlăturarea barierelor care stau în calea proiectelor din Marea Neagră, în vederea clarificării clauzei de stabilitate, de definirea unor termeni fiscali competitivi și de crearea condițiilor de piață liberă.

- ***Realizarea de interconectări ale sistemelor naționale de transport cu cele similare din țările vecine***

Unul dintre proiectele strategice de interconectare, în derulare [37], constă în construcția unui gazoduct cu un traseu de 528 km pe teritoriul României, care să transporte gaz natural pe ruta Bulgaria-România-Ungaria-Austria, cunoscut ca **proiectul BRUA** [38]. Datorită importanței sale geo-strategice privind siguranța și securitatea energetică, acest gazoduct are prioritate la nivel european și este finanțat cu 179 mil. euro din fonduri europene (din valoarea totală a investiției de 547,4 mil. euro), prin facilitatea financiară *Connecting Europe Facility*.

Traseul BRUA este situat în apropierea grupurilor ce produc energie electrică pe bază de cărbune în cadrul Complexelor Energetice Oltenia și Hunedoara (Craiova, Ișalnița, Turceni, Poroșeni, Deva). Asigurând aprovizionarea cu gaze naturale la presiune corespunzătoare, din

surse diverse atât interne, cât și din import, BRUA ar putea spori atractivitatea platformelor acestor complexuri energetice pentru investiții în centrale moderne, eficiente și flexibile, pe bază de gaze naturale.

- ***Redimensionarea capacității depozitelor de înmagazinare subterană a gazelor naturale***

Depozitele de înmagazinare subterană a gazelor naturale din România sunt utilizate sezonier și au o flexibilitate redusă în raport cu ciclul de injecție/extracție și capacitățile zilnice de extracție. Având în vedere situația actuală generată de pandemia de COVID-19, și pentru a întâmpina o eventuală diminuare a activității economice cu consecințe în consumul de gaze naturale, pe termen scurt se recomandă injecția gazelor naturale în depozite și amânarea livrărilor spre perioada de iarnă.

Astfel, prin liberalizarea pieței autohtone de gaze naturale și integrarea ei în piața europeană, înmagazinarea subterană a gazelor naturale va căpăta noi valențe. În aceste condiții, depozitele de înmagazinare pot fi utilizate pentru: acoperirea vârfurilor de consum și regimului fluctuant al cererii; redresarea operativă a parametrilor funcționali ai sistemului de transport (presiuni, debite); controlul livrărilor în situații extreme (opriri surse, accidente, etc.); optimizarea prețului gazelor naturale; creșterea flexibilității pe piața de gaze din România.

Totodată, înmagazinarea gazelor în sistemele de transport și distribuție reprezintă o modalitate eficientă și ieftină de a pune la dispoziția clienților a cantităților de gaze într-un timp scurt. Chiar dacă această metodă nu este folosită în prezent în România, ea se poate dezvolta creând atât flexibilitate, cât și o reducere a tarifelor de transport. Oricum, în actualul context al pandemiei de coronavirus, această soluție de stocare este foarte utilă.

- ***Remodelarea pieței de gaze naturale***

O altă măsură vizează liberalizarea pieței de gaze și eliminarea impozitării suplimentare începând cu 1 iulie 2020, corelată cu punerea în aplicare a măsurilor de protecție a consumatorilor vulnerabili. Liberalizarea trebuie să permită formarea autonomă a prețurilor, eliminarea obligației de tranzacționare pe piețele centralizate (CMO) și înlocuirea acesteia cu un program de ofertare a gazelor – Gas Release Program, care să fie discutat în prealabil cu întreaga industrie.

În acest mod, utilizarea de către participanții la piața gazelor naturale a piețelor centralizate de tranzacționare disponibile conduce la creșterea flexibilității pieței angro, precum și echilibrarea portofoliilor participanților la piață, prin introducerea produselor de tranzacționare

pe termen scurt.

- ***Atragerea de fonduri pentru investiții în industria exploatării resurselor de hidrocarburi***

În acest scop este necesară deblocarea proiectelor din fonduri europene pentru a facilita noi soluții tehnologice care să permită colaborarea între industrii în procesul de tranziție energetică și digitalizarea industriei de petrol și gaze, în vederea debirocratizării și promovării noilor tehnologii care să vină în sprijinul companiilor și autorităților, deopotrivă. Promovarea proiectelor de eficiență energetică ar permite investiții considerabile în eficiența energetică a clădirilor și, totodată, ar contribui la scăderea facturilor pentru utilități, ceea ce ar conduce la îmbunătățirea nivelului de trai al populației.

b. Energia produsă pe bază de cărbune, cu toate inconvenientele, conferă siguranță sistemului energetic național; de aceea cărbunele va continua să fie un pilon energetic principal, cu importanță majoră în asigurarea securității energetice, chiar dacă se dorește diminuarea ponderii sale în mixul energetic național. Posibile soluții pentru România sunt [35]:

- ***Transferarea unei capacități de producere a energiei pe bază de lignit într-o rezervă de securitate care să asigure echilibrarea ofertei cu cererea*** (măsură aplicată în Germania).

Considerăm că, la baza strategiei de securitate și eficiență energetică națională, trebuie situată menținerea unui mix energetic echilibrat care să asigure României capacitatea de absorbție a unor șocuri în aprovizionare și limitarea dependenței de resurse energetice externe, până în 2035.

- ***Favorizarea „tranziției energetice” la energia regenerabilă și onorarea angajamentelor de decarbonizare asumate prin Acordul climatic de la Paris și a politicilor climatice ale UE.***

Majoritatea țărilor care dispun de planuri de renunțare treptată la cărbune trebuie să facă eforturi suplimentare în afară de măsurile actuale de punere în aplicare a programului de închidere, cel mai puțin costisitor. Țările care se bazează foarte mult pe cărbune au nevoie de măsuri suplimentare la nivel regional și național pentru scăderea bruscă a producției de cărbune.

- ***Aplicarea de programe de restructurare și acorduri cu factorii guvernamentali*** (aplicată în Germania) ***în scopul dezvoltării economice și diversificării în zonele miniere.***

Programe de restructurare s-au aplicat și în România nefiind însoțite, însă, de măsuri necesare creării de locuri de muncă, determinând un nivel al șomajului peste media pe țară și un nivel de trai la pragul sărăciei.

- ***Atragerea de investiții locale și străine în explorarea, extracția și prelucrarea cărbunilor la***

standarde mondiale, crearea unui climat favorabil privatizării minelor (aplicată în Bulgaria, Serbia).

Rezultatul se concretizează în realizarea angajamentului și standardelor de mediu, conformarea extracției și combustiei cu prevederile acquis-ului UE.

- ***Crearea unui centru tehnologic de cărbune curat, co-finanțat de Uniunea Europeană***, urmând exemplul Poloniei. Această soluție poate fi aplicată în scopul îmbunătățirii combustiei și gazeificării cărbunelui, precum și în cel al reducerii emisiilor de carbon.

c. În extracția minereurilor metalifere, pe plan internațional, fiecare țară adoptă măsurile de sănătate publică și fiscale pe care le consideră absolut necesare. În acest sens, în domeniul minier, OCDE a făcut unele recomandări statelor în curs de dezvoltare care au pe teritoriul lor mari exploatare miniere. Astfel, măsurile luate trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să fie clar definite; să existe criterii clare de eligibilitate și proceduri de aplicare; să existe limite de timp, inclusiv opțiuni de revizuire; măsurile de scutire de impozite să se încheie și să fie eliminate după recuperarea din COVID-19. De asemenea, companiile care au sediul în paradisuri fiscale nu vor beneficia de stimulente financiare.

Există, însă, condiții speciale pentru acordarea sprijinului de stat. Astfel, dacă guvernele acordă o scutire financiară importantă sectorului minier, fie direct, fie prin scutiri fiscale, companiile trebuie să îndeplinească anumite condiții. De exemplu, în perioada în care companiile beneficiază de ajutor de stat, guvernele ar putea să le solicite următoarele:

- menținerea tuturor lucrătorilor (cel puțin a unui procent convenit cu lucrătorii) care vor primi, în mod regulat, salariile;
- plafonarea salariilor și anularea bonificațiilor acordate directorilor companiei;
- anularea plății dividendelor către acționari, cu excepția celor conectate la pachetul de capital al guvernului;
- abandonarea tuturor modalităților de evitare a plății impozitelor către bugetul de stat.

De toate aceste recomandări poate ține seama și Guvernul României. În plus, după încheierea crizei, industria extractivă a minereurilor feroase și neferoase trebuie să-și propună obiective strategice prioritare [35], și anume:

- Conservarea resurselor existente în vederea unei exploatare optime, ulterioare;
- Armonizarea interesului național cu necesitatea atragerii de capital de investiții în vederea exploatareii minereurilor neferoase;

- Atragerea în circuitul economic a unui număr cât mai mare și variat de resurse minerale.

Bibliografie:

1. Smith R., 2020. COVID-19 has triggered a heretofore unimaginable oil product demand decline, în IHS Markit, 25 martie 2020, <https://ihsmarkit.com/research-analysis/coronavirus-covid19-has-triggered-a-heretofore-unimaginable.html>.
2. Stevens P., 2020. OPEC and allies finalize record oil production cut after days of discussion, CNBC, 12 April 2020, CNBC, <https://www.cnbc.com/2020/04/12/opec-and-allies-finalize-record-oil-production-cut-after-days-of-discussion.html>.
3. Shaw-Smith P., 2020. COVID-19 menaces oil market, Al-Monitor, 31 March 2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/03/covid19-fear-oil-market-mideast-coronavirus.html>.
4. Walker A., 2020. US oil prices turn negative as demand dries up, BBC News, 21 April 2020, <https://www.bbc.com/news/business-52350082>.
5. Winck B., 2020. Global oil storage could be maxed out in just 3 weeks, driving 'substantial volatility', Business Insider, 27 April 2020, <https://markets.businessinsider.com/news/stocks/crude-oil-storage-outlook-capacity-price-market-volatility-goldman-sachs-2020-4-1029134101>.
6. <https://www.profit.ro/povesti-cu-profit/financiar/piata-de-capital/cotatia-barilului-de-petrol-a-scazut-la-cel-mai-redus-nivel-din-martie-1999-zeci-de-tancuri-petroliere-umplute-cu-benzina-si-combustibil-pentru-avion-stau-degeaba-19339004>.
7. OMV Petrom, Raport ianuarie-martie 2020, 29 aprilie 2020, <https://www.omvpetrom.com/services/downloads/00/omvpetrom.com/1522185830850/results-report>.
8. Nicuț M., 2020. Cine câștigă și cine pierde din scăderea prețului petrolului influențată de criza COVID-19, în NewMoney, nr 87, 6 aprilie 2020, <https://www.newmoney.ro/cine-castiga-si-cine-pierde-din-scaderea-pretului-petrolului-influentata-de-criza-covid-19/>.
9. SNGN Romgaz, Raport privind rezultatele operationale cheie T1 2020, 22 aprilie 2020, <https://www.romgaz.ro/sites/default/files/Raport%20privind%20rezultatele%20operationale%20cheie%20T1%202020.pdf>.
10. SNTGN Transgaz, Raport curent Hotar#re AGOA și AGEA 27.04.2020, 27 aprilie 2020, <https://www.transgaz.ro/sites/default/files/Raport%20curent%20Hot.%20AGOA%20si%20AGEA%2027.04.2020%20.pdf>; ANRM – Rapoarte lunare de monitorizare pentru piața internă de gaze naturale 2020, <https://www.anre.ro/ro/gaze-naturale/rapoarte/rapoarte-piata-gaze-naturale/rapoarte-lunare-de-monitorizare-pentru-piata-interna-de-gaze-naturale-2020>.
11. Rusu F., 2020. Prețul gazului cu livrare în trimestrul al treilea, în care ar trebui liberalizat, este cu o pătrime mai redus decât cel reglementat prin OUG 114, în Profit.ro, 27 aprilie 2020, <https://www.profit.ro/stiri/economie/grafic-pretul-gazului-cu-livrare-in-trimestrul-al-treilea-in-care-ar-trebuie-liberalizat-este-cu-o-patrima-mai-redus-decat-cel-reglementat-prin-oug-114-19344665>.
12. https://www.economica.net/terminalul-de-gaz-lichefiat-din-alexandroupolis-grecia-proiect-de-care-este-interesata-i-romgaz-la-a-doua-etapa-a-testului-de-piata_178564.html.
13. https://www.economica.net/omv-mubadala-borealis-vanzare-active-abu-dhabi-gas-connect-austria-benzinarii-omv_180979.html.
14. Casey J., 2020. European responses to COVID-19 accelerate energy transition, World Coal, 17 April 2020, <https://www.worldcoal.com/power/17042020/european-responses-to-covid->

19-accelerate-energy-transition/.

15. Complexul Energetic Oltenia, Energia pamântului românesc, www.ceoltenia.ro.
16. Complexul Energetic Hunedoara, Biroul de presă, <http://www.cenhd.ro>.
17. <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/>.
18. <https://www.ibisworld.com/industry-insider/coronavirus-insights/coronavirus-update-industry-fast-facts/#Mining>.
19. The Impact of the Covid-19 Crisis on the European Green Deal, <https://energyindustryreview.com/analysis>.
20. <https://www.worldcoal.com/power/17042020/european-responses-to-covid-19-accelerate-energy-transition/>.
21. Moore, P., 2020. COVID-19 slows work at globally important copper projects Quellaveco & Oyu Tolgoi, International Mining, 17 March, 2020, <https://im-mining.com/2020/03/17/covid-19-slows-work-slows-globally-important-copper-projects-quellaveco-oyu-tolgoi/>.
22. Update on COVID-19, în Glencore News, 26 March 2020, <https://www.glencore.com/media-and-insights/news/update-on-covid-19-20200326>.
23. Stoddard E., 2020. Seismic Covid-19 shock set to hit mining industry, Business Maverick, 18 March 2020, <http://www.dailymaverick.co.za/article/2020-03-18-seismic-covid-19-shock-set-to-hit-mining-industry/>.
24. <https://www.economist.com/finance-and-economics/2020/03/05/commodity-economies-face-their-own-reckoning-due-to-covid-19>.
25. Hume N., 2020. Vale warns steel production cuts will hit iron ore prices, Financial Times, 1 April 2020, <https://www.ft.com/content/9944780d-ce53-4d91-9a60-d147e56e08e6>.
26. Ziady H., 2020. Want to buy gold coins or bars? Good luck finding any, CNN Business, 26 March 2020, <https://edition.cnn.com/2020/03/26/investing/gold-demand-supply-coronavirus/index.html>.
27. Hume N., 2020. Uranium bucks weak commodity trend, in Financial Times, 30 March 2020, <https://www.ft.com/content/031a25e8-dfd3-4e00-9d63-00287fead8ff>.
28. The Impact of COVID-19 on the Oil & Gas Industry, Baker McKenzie InsightPlus, 9 April 2020, <https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2020/04/the-impact-of-covid19-on-the-oil-gas-industry.pdf?la=en>.
29. <https://www.cbc.ca/news/canada/calgary/tc-energy-keystone-xl-pipeline-1.5515850>.
30. <https://www.theglobeandmail.com/politics/article-ottawa-prepares-multibillion-dollar-bailout-of-oil-and-gas-sector/>.
31. <https://www.upstreamonline.com/exploration/norway-slashes-fresh-blocks-for-around-as-oil-companies-chop-capex-in-market-crunch/2-1-783704>.
32. <https://www.gov.uk/government/news/government-agrees-measures-with-energy-industry-to-support-vulnerable-people-through-covid-19>.
33. <https://www.cnbc.com/2020/03/26/us-suspends-plans-to-buy-oil-after-funding-is-left-out-of-2-trillion-stimulus-package.html>.
34. <https://www.pipelaws.com/wp-content/uploads/sites/451/2020/03/Fed-CISA-Guidance-on-Essential-Critical-Infrastructure-Workers-03-19-2020.pdf>.
35. Bulearcă M., Neagu Cornelia., Sima C., Mărguș D., 2019. Politici europene de management al resurselor naturale și aplicabilitatea acestora în România, Centrul de Economia Industriei și Serviciilor, București (în curs de publicare).
36. Bulearcă M., Popescu C., 2019. Ways to develop the Romanian hydrocarbons industry

in the next decade, Review of Management and Economic Engineering, volume 18, nr. 3 (73), pg. 367-391.

37. Chivu Luminița (coord.), 2019. Convergența economică și monetară a României cu Uniunea Europeană - un demers necesar, Etapa I, 2018, Centrul de Informare și Documentare Economică, București, pp. 485-508.

38. SNTGN Transgaz SA - Planul de Dezvoltare a SNTGN pentru perioada 2020-2029, <https://www.transgaz.ro/sites/default/files/Planul%20de%20Dezvoltare%20a%20Sistemului%20Na%C8%9Bional%20de%20Transport%20gaze%20naturale%20pentru%20perioada%202020-2029.pdf>.

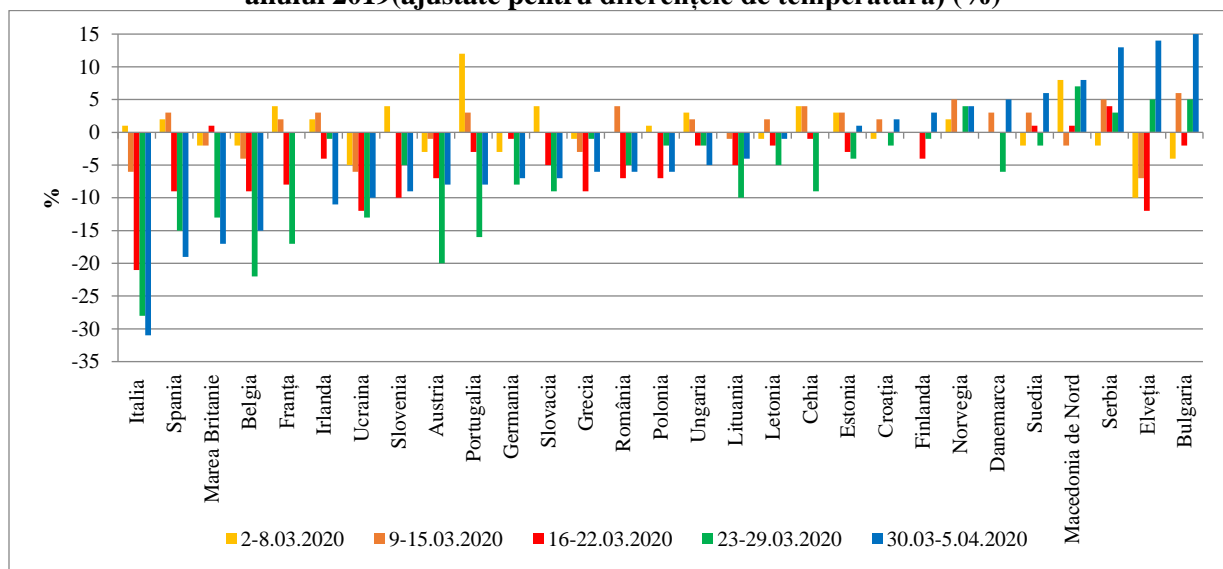
Capitolul 2: Industria energiei electrice și termice

Noua criză a adus o întreagă serie de constrângeri activităților economice. Acestea și-au manifestat efectele asupra industriei energiei electrice prin **reducerea consumului și scăderea prețurilor pe piața energiei**.

2.1 Oportunități/contrângeri/costuri estimate din evoluțiile contextului național și internațional generate de COVID-19

Reducerea consumului de energie electrică. Statisticile săptămânale realizate pentru luna martie 2020, comparativ cu luna martie a anului precedent (Figura 2.1), reflectă cu deosebită claritate scăderea accentuată a consumului de energie electrică, urmare a adâncirii crizei economice, în unele țări precum Italia, Spania, Marea Britanie. Pentru alte țări, precum cele nordice sau Bulgaria, Serbia, situația consumului de energie electrică nu denotă efecte deosebite ale pandemiei. O serie de țări precum Belgia, Austria, Portugalia, Germania manifestă semne de revenire din criză spre sfârșitul lunii martie. În cercetările noastre, vom urmări dacă această tendință pozitivă s-a menținut și în luna aprilie.

Figura 2.1 Influența crizei Covid-19 asupra consumului de energie electrică în diferite țări europene, în săptămânile lunii martie 2020 (zile lucrătoare), comparativ cu aceleași perioade ale anului 2019(ajustate pentru diferențele de temperatură) (%)

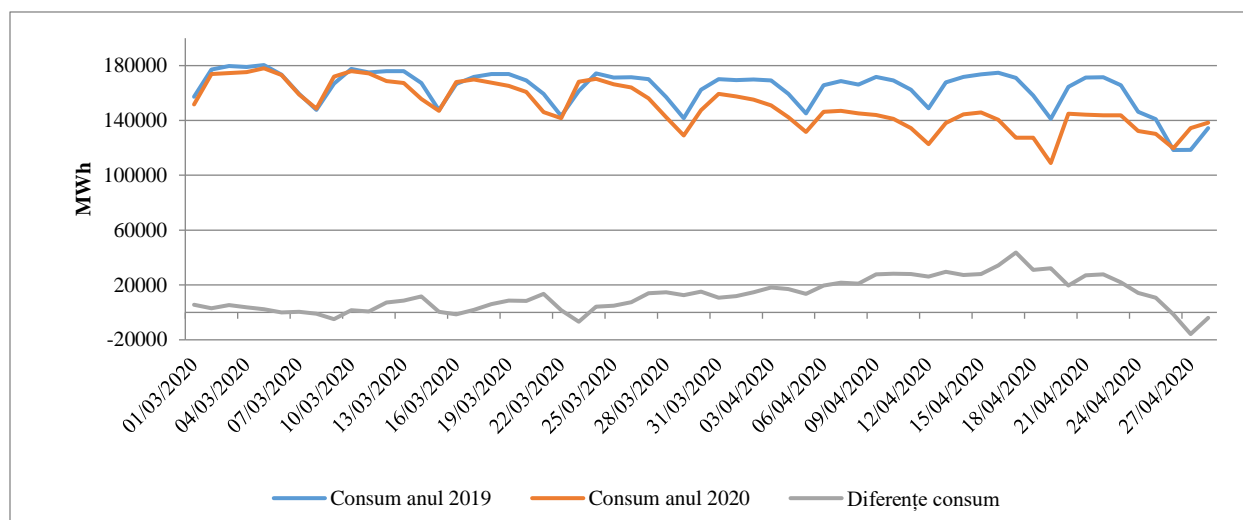

Sursa: Sönnichsen N., Influence of COVID-19 on electricity consumption in European countries, March 2020 [1].

Operatorul pieței de energie electrică din Italia, *Gestore Mercati Energetici* (GME), arată

o scădere cu 10% a consumului înregistrat în martie 2020, față de aceeași perioadă a anului precedent [2]. Conform operatorului sistemului de transport al energiei electrice *Red Eléctrica de España* (REE), în luna aprilie 2020, consumul de energie din Spania a scăzut cu 17,4%, față de aceeași lună a anului 2019 [3]. Indicele consumului de energie electrică (estimat pentru consumatorii medii și mari din peninsula iberică) arată, pentru luna martie 2020, o reducere de peste 8%, comparativ cu luna martie a anului precedent, respectiv 20% pentru luna aprilie, față de luna similară din anul 2019. Indicele consumului de energie electrică arată că impactul crizei este deosebit de pronunțat în activitățile de servicii (-11%), cu deosebire în domeniul turistic (-33%) și în activitățile industriale (-7,6%). În Franța, conform operatorului rețelei de transport al energiei electrice *Réseau de transport d'électricité* (RTE), consumul intern brut de energie din luna aprilie 2020 a scăzut cu 17,2%, față de aceeași lună a anului anterior [4]. În România, luna martie a anului 2020 a marcat o scădere a consumului de energie electrică de cca. 3,2%, iar luna aprilie 2020, de cca. 14,8% față de aceeași perioadă din anul precedent (Figura 2.2) [5].

Figura 2.2 Consumurile zilnice de energie electrică în lunile martie și aprilie din anii 2019 și 2020, și diferențele înregistrate între cei doi ani

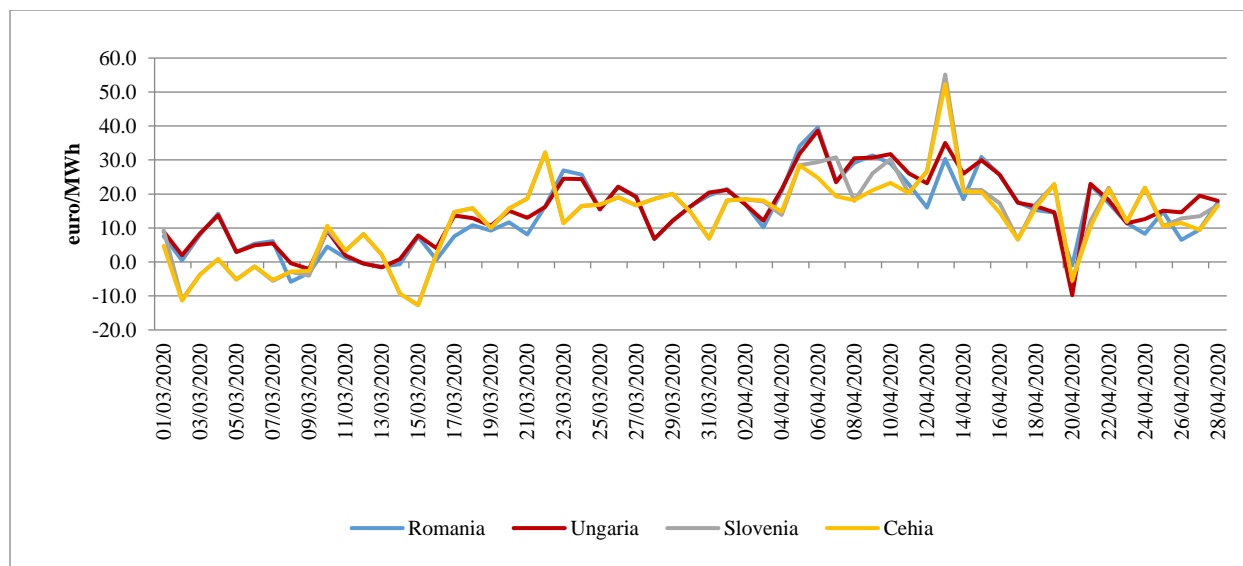
Sursa: Date culese de autori de pe site-ul Transelectrica [5].

Scăderea prețurilor pe piețele energiei electrice. Dacă reducerea consumurilor de energie a afectat într-o măsură mai mare un număr relativ redus de țări europene, scăderea prețurilor energiei electrice pe piețele spot se manifestă în întreaga Europă, iar diminuările sunt semnificative. Spre exemplu, în Italia, în lunile martie și aprilie 2020 prețurile medii ale energiei electrice erau mai mici cu 39,5%, respectiv cu 53,2% față de aceleași perioade ale anului

precedent [2]. În Spania, în martie, prețul mediu pe piața spot a fost de 27,79 euro/MWh, cu 8,17 euro/MWh mai mic decât luna precedentă și cu 21,22 euro/MWh mai scăzut față de aceeași lună a anului precedent [6]. În Franța, prețul energiei electrice a ajuns la un maxim de 22,4 euro/MWh în aprilie 2020, față de o valoare medie lunară de 38,1 euro/MWh în aprilie 2019 [7].

Pe piața 4M MC (mecanismul de funcționare cuplată a piețelor pentru ziua următoare din România, Ungaria, Slovacia și Cehia), prețurile energiei electrice au reacționat imediat la măsurile de închidere a unor activități economice (din 16 martie 2020), înregistrând scăderi semnificative (Figura 2.3).

Figura 2.3 Diferențele dintre prețurile spot ale energiei electrice din România, Ungaria, Slovacia și Cehia, în lunile martie și aprilie 2020, față de aceleași luni ale anului 2019 (euro/MWh)

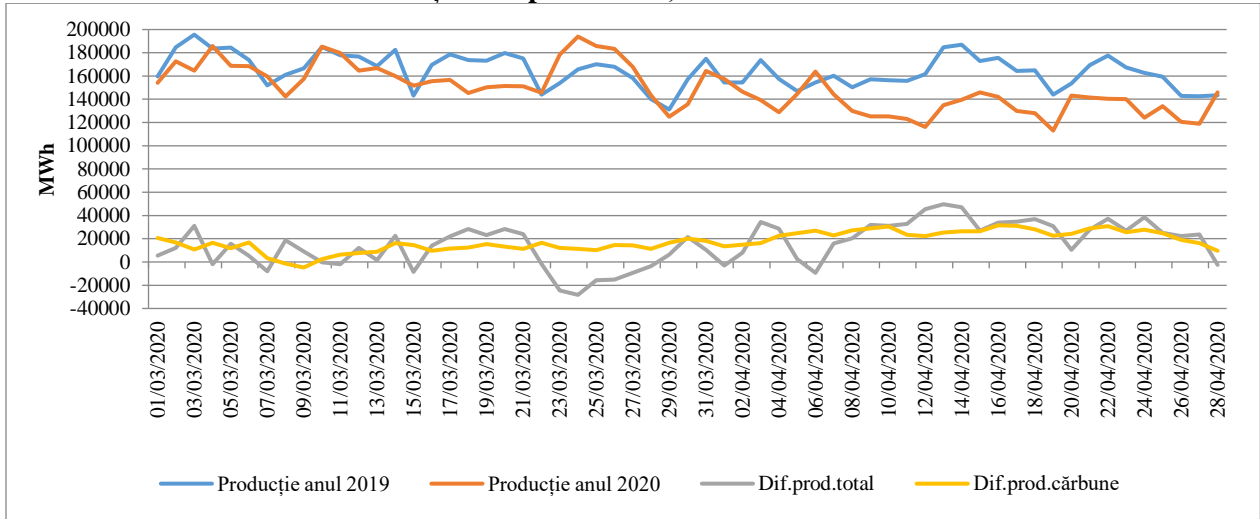

Surse: Calcule proprii pe baza informațiilor statistice oferite de operatorii piețelor de energie electrică din România [8], Ungaria [9], Slovacia [10] și Cehia [11].

În luna aprilie 2020, în România, s-a înregistrat o scădere a prețului spot al energiei electrice cu 43,6%, față de luna similară a anului 2019 (de la 43,7 euro/MWh, la 24,7 euro/MWh).

Producția de energie electrică a României a scăzut în lunile martie și aprilie 2020, cu 9,6% față de aceeași perioadă a anului trecut. Cea mai mare scădere a fost înregistrată la producția de energie pe bază de cărbune (-44,2%) (Figura 2.4), compensată, parțial, prin creșterea contribuției energiei eoliene și a celei pe bază de hidrocarburi la acoperirea curbei cererii.

Figura 2. 4 Producțiile zilnice totale de energie electrică în lunile martie și aprilie din anii 2019 și 2020 și diferențele înregistrate la nivelul producției totale, respectiv al producției centralelor cu funcționare pe cărbune, între cei doi ani

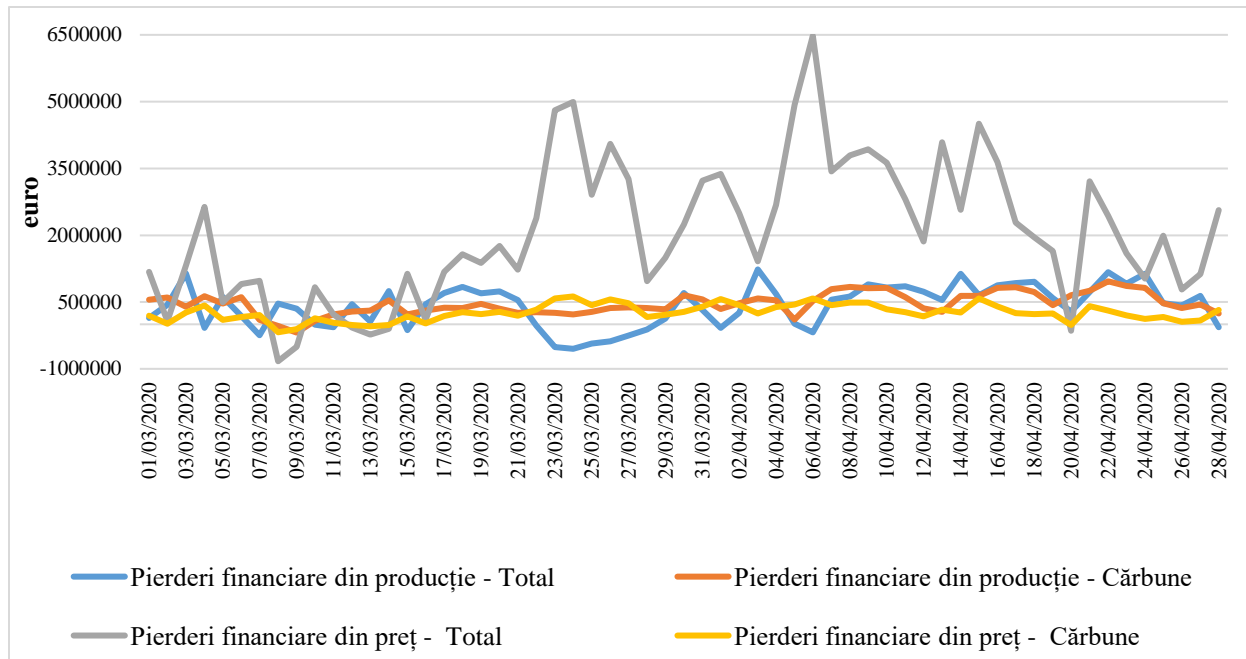
Sursa: Calcule proprii pe baza informațiilor statistice culese de pe site-ul Transelectrica [5].

Costurile de oportunitate (ale nerealizării producției din cauza scăderii cererii de energie electrică). Costurile de oportunitate (măsurate prin diferențele dintre producțiile zilnice realizate în lunile martie-aprilie 2019 și producțiile din lunile similare din anul 2020, evaluate la prețurile medii zilnice din anul curent ale pieței) se ridică la aproximativ 24 mil. euro. În același timp, cheltuielile variabile aferente producției nerealizate (în principal cheltuieli cu combustibilul, certificatele de emisii, apa etc.) nu au mai fost efectuate. La nivel estimativ, cheltuielile variabile se ridică la circa 70-80% din cheltuielile totale de producția energiei electrice. Cu alte cuvinte, prin nerealizarea producției anticipate, s-au înregistrat pierderi de aproximativ 5-7 mil. euro. În cele două luni analizate, prin reducerea producției de energie electrică pe bază de cărbune (circa 950 mii MWh) nu a mai fost necesară achiziționarea de certificate de emisii de CO₂ (pentru fiecare MWh produs pe bază de cărbune este necesar un certificat de emisii tip **Emission Unit Allowance (EUA)**, iar pe bursele European Energy Exchange (EEX) și Intercontinental Exchange (ICE) acesta este cotațat, în prezent, la 20-22 euro/certificat).

Pierderile financiare rezultate din scăderea prețurilor pe piețele spot. Date fiind scăderile importante ale prețurilor energiei electrice estimăm că aceste pierderi (măsurate prin evaluarea producției din lunile martie și aprilie 2020, la diferențele dintre prețurile medii zilnice ale energiei electrice pe piața spot în lunile martie-aprilie din anul 2019, respectiv 2020) s-ar

ridica la aproximativ 115 mil .euro, dacă întreaga producție ar fi comercializată pe Piața pentru Ziua Următoare (PZU). În lunile martie-aprilie 2020, ponderea energiei tranzacționate pe PZU a fost de cca. 48% [8], astfel încât putem estima pierderile financiare rezultate din scăderea prețurilor spot, la aproximativ 55 mil. euro în lunile martie și aprilie ale anului 2020 (Figura 2.5).

Figura 2.5 Pierderile financiare din nerealizarea producției, respectiv din scăderea prețurilor spot ale energiei electrice, la nivelul totalului sistemului de producere a energiei și pentru centralele pe cărbune, în lunile martie și aprilie 2020

Sursa: Calcule proprii pe baza informațiilor statistice oferite de Transelectrica [5] (pentru producții) și de Opcom [8] (pentru prețuri).

În concluzie, putem aprecia că reducerea producției/consumului nu a adus activității de producere a energiei electrice prejudicii economice majore. Centralele cu funcționare pe cărbune au fost, însă, cele mai afectate. Pe de altă parte, pierderile generate de scăderile prețurilor spot au un impact negativ asupra tuturor producătorilor de energie electrică.

Activitățile de transport și distribuție a energiei electrice au înregistrat pierderi financiare relativ reduse, comparativ cu alte țări europene, pe măsura scăderii cantităților de energie electrică transportate, respectiv distribuite.

Situația furnizorilor de energie electrică este diferită. Întrucât scăderea consumului a fost mai redusă procentual (3,2% în martie și 14,8% în aprilie, față de perioadele similare ale anului precedent), decât cea a prețurilor pe piața spot de energie (22,5% în martie și 43,6% în aprilie),

putem emite ipoteza că furnizorii au putut profita de această situație conjuncturală, înregistrând chiar și câștiguri nete față de perioada similară a anului trecut.

2.2 Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România

Din punctul nostru de vedere, măsurile ce pot fi luate de către factorii de decizie din industria energiei electrice pentru relansarea economică a țării trebuie să se concentreze asupra **dezvoltării infrastructurii și a sprijinirii activităților economice afectate de noua criză.**

Dezvoltarea infrastructurii critice din domeniul energetic este un subiect ce capătă o importanță din ce în ce mai mare în condițiile noilor amenințări geopolitice. Realizarea **interconexiunilor și modernizarea rețelelor interne de transport a energiei electrice** sunt condiții necesare pentru integrarea, pe mai departe, a Pieței interne a energiei. Conform European Network of Transmission System Operators for Electricity (ENTSO-E), una dintre cele mai importante bariere în calea schimburilor transfrontaliere de energie electrică se află în peninsula balcanică. Astfel, „între România, Bulgaria și Grecia, și țările din Vestul Balcanilor trebuie sporită capacitatea de interconectare pentru a profita de potențialul de resurse energetice regenerabile cu scopul alimentării centrelor energetice din Vest, dinspre Europa Centrală și de Est, prin Serbia și Muntenegru, spre Italia” [12, pg.3]. Sistemul de transport al energiei electrice din România face parte din „coridorul prioritar” nr. 3, care poartă numele *Interconexiuni Nord-Sud privind energia electrică din Europa Centrală și din Europa de Sud-Est* (NSI East Electricity). Coridorul NSI East prezintă o largă disponibilitate pentru preluarea energiei din resurse regenerabile și are un rol cheie în tranziția către un sistem de transport european mai sustenabil. Conform studiilor efectuate, energia ne-evacuată în rețelele din regiune are valori remarcabile mai ales în Germania, România și Italia, unde cantitatea de energie din resurse regenerabile, care nu poate fi evacuată în rețeaua de transport, se estimează a fi de ordinul TWh [12, pg.3-4]. Atingerea obiectivului de interconectare de 15% pentru anul 2030 poate fi îndeplinită, în principal, prin implementarea Proiectelor de Interes Comun și prin realizarea celorlalte proiecte de dezvoltare a rețelei de transport al energiei electrice incluse în Planul de dezvoltare a RET pentru perioada 2018-2027 [13].

Directiva 2004/8/CE definește și promovează cogenerarea de înaltă eficiență. Din perspectiva eficienței energetice și protecției mediului, în zonele urbane aglomerate, **sistemele**

centralizate de alimentare cu energie termică (SACET) sunt mai avantajoase. Cu toate acestea, alimentarea centralizată cu energie termică este în declin, dovadă fiind faptul că, în perioada 1989-2020, numărul localităților racordate la sistemul de alimentare centralizată cu energie termică din România a scăzut de la 315, la 52 [14]. Debransarea consumatorilor industriali și casnici a contribuit la reducerea eficienței energetice și economice a sistemelor de alimentare centralizată cu energie termică. La nivel național, în perioada 1992-2018, consumul final de energie termică din surse centralizate s-a redus cu aproape 80% [15]. De aceea, nu putem evidenția vreun impact deosebit al pandemiei asupra SACET.

Este de remarcat însă, faptul că noua criză economică nu este de natură să încurajeze investițiile în domeniul alimentării centralizate cu energie termică, un serviciu asupra căruia, încă din anul 2014, Agenția Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice (ANRSC) atrăgea atenția că „a fost și este în pericol” [16, p.2]. În Strategia națională privind alimentarea cu energie termică a localităților prin sisteme de producere și distribuție centralizate se menționa că ”Sistemele centralizate urbane de alimentare cu energie termică și cogenerarea reprezintă în România subsectorul energetic cel mai deficitar, din cauza uzurii fizice și morale a instalațiilor și echipamentelor, pierderilor energetice totale mari între sursă și clădiri (de 35-77%), resurselor financiare insuficiente pentru exploatare, întreținere, reabilitare și modernizare și, nu în ultimul rând, problemelor sociale complexe legate de suportabilitatea facturilor energetice” [17, pp.1-9]. Majoritatea companiilor care administrează sisteme de termoficare se află în situații care par, în continuare, fără ieșire. Gradul ridicat de îndatorare a dus la intrarea în insolvență sau la declararea falimentului în cazul unor operatori importanți din punct de vedere al numărului de clienți. De altfel, companiile de producere a energiei electrice și termice trecute în administrația consiliilor locale au o situație financiară precară din cauza capacității investiționale reduse a noilor proprietari [18, pp.524-527].

Strategia energetică a României 2019-2030 prevede o creștere, după anul 2020, a numărului de apartamente conectate la SACET, “ca urmare a creșterii prețului gazelor naturale, respectiv a reabilitării rețelelor în localitățile cu SACET funcționale”. Scenariul Optim prevede „investiții de aproximativ 4 miliarde euro în rețele, cazane de apă fierbinte și noi grupuri în cogenerare pe bază de gaze naturale, în locul celor ajunse la capătul duratei de viață” [19, pg.47]. Pe de altă parte, aceeași strategie specifică faptul că „Majoritatea locuințelor noi, ce urmează a fi construite până în 2030, vor adopta gazul natural pentru încălzire, în defavoarea SACET, a

biomasei și a energiei electrice (pompe de căldură). În plus, o parte a locuințelor existente urmează să treacă de la SACET sau încălzirea pe bază de lemn de foc la încălzirea pe bază de gaz natural” [19, pg.48]. Odată cu imperativul relansării economiei, considerăm că este momentul ca factorii de decizie să-și clarifice viziunea asupra structurii viitoare a sistemului energetic, în general, și asupra componentei de furnizare a energiei termice, în particular. O picătură în acest ocean poate fi ajutorul de stat în sumă de 81,1 mil. euro pentru creșterea cu 50 MWe a puterii instalate în cogenerare de înaltă eficiență, acordat de Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene până la data de 31 decembrie 2020.

Sprijin pentru activitățile economice grav afectate de criză. Majoritatea statelor europene au interzis debransarea de la serviciile de furnizare a energiei electrice, a consumatorilor vulnerabili. Companiile energetice, în colaborare cu factorii de decizie guvernamentali, au elaborat planuri de susținere a consumatorilor casnici și a IMM. Aceste planuri includ: reducerea tarifelor energiei electrice, amânarea plății, plata în rate sau chiar anularea facturilor (**Belgia** – guvernul flamand oferă o sumă lunară de cca. 200 euro pentru plata cheltuielilor cu apa și energia electrică, gospodăriilor în care unul dintre membrii familiei este în șomaj temporar; **Bulgaria** – amânarea plății facturilor fără penalizări pentru întârziere; **Cipru** – tarife reduse cu 10% pentru o perioadă de două luni; **Germania** – amânarea plății facturilor cu trei luni, pentru gospodării și întreprinderi mici; **Italia** – moratoriu pentru plata facturilor la utilități pentru consumatorii din provinciile Lombardia și Veneto, până în luna iulie 2020 și posibilitatea plății facturilor în rate; **Danemarca** - propunere a ministrului de finanțe ca statul să achite chiriile și facturile pentru energie electrică ale IMM afectate de criză; **Franța** – propunere de suspendare a emiterii facturilor la utilități publice pentru întreprinderile mici; **Grecia** - companiile energetice PPC și HRON au eliminat contravaloarea cheltuielilor fixe din tarife pentru toți consumatorii, au redus cu 8% tarifele pentru consumatorii vulnerabili și pentru cei care depășesc consumul de 2.000 kWh, au eliminat TVA din facturile pentru energie electrică; **Slovenia** – (i) Hotărâre de guvern pentru scăderea tarifelor energiei electrice pentru gospodării și IMM, prin scutirea temporară de la plata taxelor și impozitelor, a centralelor cu grupuri de cogenerare de înaltă eficiență și a centralelor cu funcționare pe bază de surse regenerabile, (ii) eliminarea taxei pe putere și reducerea taxei pe energie cu 33% pentru gospodării și IMM, (iii) compania energetică GEN-I a redus tarifele pentru gospodării și IMM cu 15%) [20]. În **România**, s-a propus amânarea plății facturilor lunare pentru utilități publice, pentru o perioadă

de trei luni pe perioada stării de urgență. Această facilitate s-ar aplica operatorilor economici ale căror activități au fost oprite sau ale căror venituri sau încasări s-au diminuat cu minimum 15% în luna în curs, raportat la media celor două luni anterioare. Prin art. X al OUG nr. 29/2020, IMM “care și-au întrerupt activitatea total sau parțial ... și care dețin certificatul de situație de urgență emis de Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, beneficiază de amânarea la plată pentru serviciile de utilități – electricitate...”. [21, pg. 9] Subliniem necesitatea definirii cu claritate, și în România, a categoriei de consumator vulnerabil. Această problemă a iscat de-a lungul timpului controverse care nu au condus la un acord al părților interesate nici până în prezent.

Ținând seama de faptul că, pe baza estimărilor noastre, furnizorii de energie electrică din România nu au suferit pierderi, până în prezent, ca urmare a crizei, considerăm că aceștia ar trebui să se implice activ în sprijinirea sectoarelor economice grav afectate, precum turismul sau sectorul IMM. Susținerea agenților economici se poate realiza prin încheierea unor noi contracte de furnizare a energiei la tarife preferențiale, prin asigurarea de energie electrică gratuită pe perioade determinate etc. De asemenea, intervenția statului se poate concretiza în limitarea ratelor profitului furnizorilor, pe perioade determinate de timp - până la relansarea economică - și redirecționarea veniturilor către agenții economici aflați în dificultate. Pe de altă parte, în lunile care vor urma, nu poate fi exclusă posibilitatea apariției unor presiuni suplimentare asupra companiilor energetice, rezultate din scăderea în continuare a consumului și a intrării în incapacitate de plată a unui număr din ce în ce mai mare de agenți economici.

Bibliografie:

1. Sönnichsen N., 2020. Influence of COVID-19 on electricity consumption in European countries March 2020, publicat pe 6 aprilie 2020, <https://www.statista.com/statistics/457821/europe-change-in-electricity-demand-covid-19>.
2. Gestore Mercati Energetici (GME), www.mercatoelettrico.org/En/Statistiche/ME/DatiSintesi.aspx.
3. Red Eléctrica de España (REE), www.ree.es/en/datos/demand.
4. Réseau de transport d'électricité (RTE), www.rte-france.com/fr/eco2mix/donnees-en-energie.
5. Transelectrica, www.transelectrica.ro/productie.
6. Operador de Mercado Eléctrico (OMIE), https://www.omie.es/sites/default/files/2020-04/informe_mensual_marzo_2020_esp.pdf.
7. Réseau de transport d'électricité (RTE), <https://www.rte-france.com/sites/default/files/>

apercu_energie_elec_2019_04_an.pdf.

8. Operatorul pieței de energie electrică și gaze naturale din România (OPCOM), <https://www.opcom.ro/rapoarte/pzu>.

9. Hungarian power exchange (HUPX), <https://hupx.hu/en/market-data/dam/historical-data>.

10. *BSP SouthPool* Energy Exchange, <https://www.bsp-southpool.com/mc-results.html>.

11. Czech electricity and gas market operator (OTE), <https://www.ote-cr.cz/en/statistics/monthly-report-electricity>.

12. ENTSO-E, TYNDP 2018 Regional Insight Report, North-South Interconnections East, www.entsoe.eu.

13. Transelectrica, 2018. Planul de Dezvoltare a RET perioada 2018 – 2027, www.transelectrica.ro.

14. Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei (ANRE) Situația serviciilor publice de alimentare cu energie termică în sistem centralizat - semestrul II 2018 - [file:///C:/Users/user/Downloads/Situatia_SPAET_in__SACET_sem_II_2018%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Situatia_SPAET_in__SACET_sem_II_2018%20(1).pdf).

15. Institutul Național de Statistică (INS), Balanța energetică și structura utilajului energetic în anii 1992 și 2018, <https://insse.ro/cms/ro/tags/balanta-energetica-si-structura-utilajului-energetic>.

16. Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare (ANRSC) - Raport de activitate pentru anul 2014, www.anrsc.ro.

17. Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare (ANRSC), Situația serviciului de alimentare cu energie termică în sistem centralizat, noiembrie 2014, www.anrsc.ro.

18. Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, Proiectul prioritar Convergența economică și monetară a României cu Uniunea Europeană – un demers necesar — etapa I, 2018, Studiul 12 – repere privind situația actuală a infrastructurilor de energie și de transport ale României. Perspective de evoluție integrată la nivel european, Editura Centrului de Informare și Documentare Economică, 2019.

19. Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, Strategia energetică a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050, <http://energie.gov.ro/transparenta-decizionala/strategia-energetica-a-romaniei-2019-2030-cu-perspectiva-anului-2050/>.

20. Eurelectric, Impact of Covid 19 on customers and society - Recommendations from the European Power sector, A Eurelectric recommendations paper March 2020, https://cdn.eurelectric.org/media/4313/impact_of_covid_19_on_customers_and_society-2020-030-0216-01-e-h-E7E407BA.pdf.

21. Guvernul României, OUG nr. 29/2020 privind unele măsuri economice și fiscal-bugetare, în vigoare de la 21 martie 2020, Monitorul Oficial, Partea I nr. 230 din 21 martie 2020.

Capitolul 3: Industria prelucrătoare

3.1. Oportunități/contrângeri/costuri estimate din evoluțiile contextului național și internațional generate de COVID-19

În toate țările, industria prelucrătoare se confruntă cu restrângerea drastică a producției și a cererii de produse și servicii, implicit cu dificultăți în asigurarea lichidităților pentru gestiunea obligațiilor de plată. Dificultățile sunt accentuate de faptul că activitățile prelucrătoare nu se pot realiza de la distanță, ci reclamă prezența lucrătorilor la locul de muncă, iar distanțarea socială nu este posibilă [1], [2], [3], [4], [5].

Germania, țara cu economia cea mai performantă din UE, se confruntă cu o recesiune economică mai gravă decât cea din anul 2009. Cercetătorii de la Kiel Institute for the World Economy apreciază că, în funcție de durata izolării la domiciliu a majorității angajaților, reculul economic se va situa între 4,5% și 9,0%. Industriile cele mai afectate sunt cele auto, metalurgică, mașini și echipamente, textilă, confecții; una dintre principalele cauze ale restrângerii activității este reducerea cererii pe piața Chinei, cel mai mare importator de produse germane.

În Franța, INSEE a estimat prin prisma producției (ofertei) că economia funcționează la 65% din capacitate, pierderile de valoare adăugată în industrie fiind de 52%, iar prin prisma cheltuielilor consumatorilor (cererii) reducerile sunt estimate la 60% în industrie (fără cea Alimentară). De asemenea, INSEE apreciază că o micșorare a PIB în anul 2020 cu trei procente pe lună de izolare este cea mai probabilă.

Italia resimte dureros efectele pandemiei în condițiile economiei sale fragilizate (datoria reprezintă 135% din PIB) și ale unei recesiuni iminente, cu o contracție a economiei estimată la 3% sau mai mult în funcție de durata crizei. Confindustria a anunțat că în trimestrul I al anului 2020 producția industrială s-a redus, probabil, cu 5,4%, cea mai mare din ultimii 11 ani; în martie, industria s-a contractat cu 16,6% comparativ cu februarie, aducând indicele producției la nivelul de acum 42 de ani ca urmare a închiderii a 60% din capacitățile de producție.

Spania prezintă vulnerabilități care amplifică șocul pandemiei: rată înaltă a șomajului – 13%; datorie guvernamentală de aproape 100% din PIB; deficit structural acut; încetinire a creșterii economice încă din anul 2019; un guvern central minoritar; tensiuni regionale puternice. Drept urmare, este previzibilă restrângerea economiei în primele două trimestre (în februarie producția industrială a scăzut cu 1,3% an/an), pentru anul 2020 reducerea estimându-se la 6,5%.

În **Bulgaria**, potrivit Camerei de Comerț și Industrie, de la declanșarea stării de urgență la 13 martie 2020, circa 12% din numărul firmelor și-au suspendat activitatea. FocusEconomics estima, la 09/04/2020, că producția industrială se va reduce cu 4,7% în anul 2020 (deși producția industriei prelucrătoare a sporit în ianuarie cu 2,2%, iar în februarie cu 1,1% lună/lună serie ajustată), și va crește cu 3,1% în anul 2021.

În **Republica Cehă**, producția industrială s-a redus continuu nouă luni consecutiv până în februarie 2020 când a crescut cu 0,9% ca urmare a performanței bune a industriei prelucrătoare. Industria auto, cea mai importantă în economia cehă, este printre cele mai afectate.

În **Polonia**, cele mai afectate industrii au fost, în martie 2020, ca reduceri: industria, în general – 14%; Pielărie - 21%; Lemn și produse din lemn – 16%; Întreținerea și repararea mașinilor și utilajelor – 16%; Auto (comerțul cu vehicule) – 14%.

În **Ungaria**, producția industrială a crescut cu 2,7% în ianuarie 2020, ca urmare a sporirii producției de vehicule, calculatoare, produse electronice și optice. FocusEconomics prevedea, la 12.03.2020, o creștere a producției industriale cu 3,4% în anul 2020 și cu 3,5% în anul 2021.

Principalele probleme și constrângeri care au apărut, în industria prelucrătoare, sub impactul pandemiei în țările membre ale Uniunii Europene sunt: reducerea semnificativă a producției și a volumului comenzilor; întreruperea multor lanțuri de aprovizionare și de valoare interne și internaționale; efectele nefavorabile ale dependenței accentuate de importurile de materii prime, materiale, componente etc. din țările asiatice, în primul rând din China.

În **România**, problemele frecvente cu care s-au confruntat firmele de la izbucnirea crizei au fost: scăderea abruptă a cererii; lipsa în firme a planurilor manageriale pentru situații de criză; lipsa de prevedere de către marile companii, îndeosebi cele multinaționale, care au strategii de management al crizelor, și a situațiilor de epidemii grave; insuficiența stocurilor pentru acoperirea întreruperilor fluxului mărfurilor; digitalizarea redusă a controlului de la distanță al proceselor de producție, precum și a operațiilor de management și gestiune; dependența accentuată a multor industrii de importurile de materii prime, materiale etc. din țările Asiei de Sud-Est, îndeosebi din China; lipsa rezervelor financiare necesare în astfel de situații; dificultățile în aprovizionare din cauza restricțiilor severe din transporturi; renunțarea de către autoritățile publice la achiziții publice date fiind condițiile de criză, ceea ce obligă operatorii economici să inițieze acțiuni pentru acoperirea daunelor provocate de suspendarea unilaterală a contractelor.

Datele disponibile cu privire la contractele de muncă suspendate și încetate, precum și anchetele de conjunctură economică organizate de Institutul National de Statistică evidențiază peste 900 de mii de contracte de muncă suspendate și aproximativ 300 de mii locuri de muncă pierdute în economie la începutul lunii mai [6], [7], [8]. OUG nr. 30/2020 a redus impactul economic negativ, dar firmele vor fi în incapacitate de a reangaja o parte din personalul aflat în prezent în șomaj tehnic. Industria prelucrătoare este printre cele mai afectate sectoare din economie, peste 16% din forța de muncă angajată în sector intrând în șomaj tehnic și peste 53 de mii de locuri de muncă fiind deja pierdute.

Datele disponibile din economia americană au indicat o corelație ridicată între numărul de locuri de muncă pierdute și contracția producției sectoriale; este de așteptat ca această corelație să fie înregistrată și în cazul economiei României, iar producția industriei prelucrătoare să înregistreze o contracție puternică îndeosebi în subramurile intensive în forță de muncă. Anchetele de conjunctură economică menționate s-au adresat managerilor firmelor din industria prelucrătoare, construcții, comerțul cu amănuntul și servicii și au urmărit percepția acestora cu privire la perspectiva evoluției activității întreprinderii pe care o conduc.

În luna aprilie 2020, peste o treime din manageri au indicat că activitatea din industria prelucrătoare se va restrânge între 25% și 50%; comparativ, doar 4% din managerii din subsectorul Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice au preconizat o scădere a producției pentru următoarele trei luni. Ponderea celor care nu pot estima direcția viitoare spre care se îndreaptă activitatea s-a majorat de la 24,5% în martie 2020 la 40,1% în aprilie 2020. Subsectoarele industriei prelucrătoare cele mai afectate de incertitudine sunt: Autovehicule de transport rutier; Alte mijloace de transport; Echipamente electrice; Construcții metalice și produse din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații; Metalurgie.

Până la acest moment a fost realizat un număr redus de estimări ale impactului economic al COVID-19 asupra sectoarelor și subsectoarelor din economie. În industria auto, pierderile de producție cauzate de oprirea activității sunt de peste 68 mii de autovehicule, ceea ce reprezintă 15% din producția anuală. Este estimat că peste 20.000 de angajați au fost afectați, adică 11% din numărul total [9].

În contextul pandemiei, Comisia Națională de Strategie și Prognoză a considerat inițial două scenarii privind redresarea economică a României în anul 2020: primul în formă de V (scădere abruptă, redresare rapidă aproape integrală), considerat cel mai plauzibil; al doilea în

formă de L, cu recuperare în trimestrul IV. Varianta de prognoză adoptată reprezintă o formă intermediară între cele două scenarii, adică restrângerea drastică a activității economice în perioada martie-iunie, urmată de reluarea parțială a acesteia în iulie-august, respectiv înscrierea pe o traiectorie ascendentă în ultimele două trimestre; întârzierile în acest calendar vor avea efecte profund negative asupra șanselor de recuperare integrală.

Prognoza pe termen scurt indică următoarele scăderi, sub impactul pandemiei, în perioada martie-mai 2020, față de aceeași perioadă din anul 2019: industria prelucrătoare - 17,7%; Textile -43,0%; Pielărie și încălțăminte -37,2%; Confecții -43,2%; Lemn și produse din lemn -31,2%; Substanțe și produse chimice -14,6%; Cauciuc și mase plastice -27,3%; Metalurgie -28,2%; Construcții metalice și produse din metal -15,5%; Echipamente electrice - 18,4%; Mașini și utilaje -24,4%; Autovehicule -34,9%; Mobilă -25,4%. Comisia precizează că acest scenariu va fi revizuit după apariția datelor statistice privind perioada martie-iunie 2020 [10].

3.2. Măsuri propuse de alte state și posibile soluții pentru România

Soluțiile posibile pentru industria prelucrătoare trebuie să ia în calcul caracteristicile specifice perioadei de epidemie versus perioadei de relansare post-epidemie.

Între măsurile anti-criză cu caracter sectorial inițiate în țările membre, dintre care unele au fost adoptate și în România, sunt de evidențiat: acordarea de alocații firmelor nevoite să își reducă sau suspende activitatea; sprijinirea sectoarelor industriale afectate de izolarea la domiciliu a salariaților; garantarea împrumuturilor firmelor mari; publicarea de ghiduri sectoriale privind modul de operare în condiții de securitate sanitară; deschiderea de noi linii de garanții guvernamentale acordate băncilor pentru a asigura lichiditățile necesare firmelor (pentru capitalul de lucru, plata debitelor etc.) ca să-și mențină activitatea și angajații; prioritizarea acordării sprijinului Statului firmelor industriale, inclusiv a naționalizărilor potențiale; sprijinirea firmelor pentru rezolvarea conflictelor cu furnizorii și clienții; acordarea de împrumuturi garantate de Stat până la un anumit plafon din cifra de afaceri sau pe o perioadă de plată pentru firmele nou create sau inovative; accelerarea procedurilor de aprobare a noilor produse în industria chimică; acordarea derogărilor pentru durate maxime de lucru în diferite sectoare; sprijinirea financiară a firmelor exportatoare; reducerea tarifelor energiei electrice pe o perioadă

limitată; instruirea de către angajatori a angajaților în afara locului de muncă; sprijinirea acordării ajutoarelor de stat (cu condiția notificării UE) firmelor profitabile pe termen lung; relaxarea condițiilor privind intrarea firmelor în proces de restructurare etc.

Soluții/măsuri specifice perioadei de epidemie

Sunt imperios necesare măsuri rapide cu orizont de timp clar definit și care să urmărească atenuarea efectelor șocului economic.

a) Acoperirea lipsei de lichidități a firmelor. Guvernul României a adoptat măsuri fiscal-bugetare pentru sprijinirea firmelor afectate de COVID-19 prin OUG nr. 29/2020. Guvernul ar putea sprijini suplimentar firmele care participă la lanțurile de valoare internaționale, prin punerea în aplicare sau consolidarea mecanismelor de finanțare a exporturilor și de asigurare de credite. Măsuri de sprijinire a exporturilor au fost luate, de exemplu, în **Italia** unde agenția de credite de export (SACE) a anunțat un pachet de 4 mil.euro pentru asigurarea fluxurilor de numerar și sprijinirea diversificării piețelor de export. În cazul industriei prelucrătoare din România, care ar putea beneficia de mecanismele de finanțare a exporturilor sunt: Autovehicule de transport rutier, remorci și semiremorci; Echipamente electrice; Substanțe și produse chimice. Prognozele oficiale ale Comisiei Naționale de Prognoză cu privire la evoluția producției evidențiază următoarele subramuri care înregistrează o probabilitate ridicată de a se confrunța cu lipsa de lichidități: Produse textile; Mobilă; Autovehicule de transport rutier, remorci și semiremorci. Rolul strategic al subsectorului Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice este reflectat în OUG nr. 29/2020 care stipulează posibilitatea acordării, la solicitarea Companiei Naționale UNIFARM S.A. a unui împrumut în limita sumei de 1,15 mld.lei, pe o perioadă de 6 luni. Măsuri de finanțare ar trebui adoptate și pentru alte companii care produc materiale și echipamente sanitare în contextul epidemiei cu COVID-19.

b) Acordarea directă de granturi firmelor afectate de COVID-19. Măsurile de acest tip urmăresc atenuarea efectelor șocului economic generat de pandemie și ar trebui să aibă un orizont de timp clar definit. În **Belgia**, firmele mici și mijlocii afectate de COVID-19 primesc între 1.300 și 1.600 euro pe lună, sprijin direct. În **Danemarca**, întreprinderile a căror venituri scad cu mai mult de 30% primesc până la 75% din veniturile pierdute. Suplimentar statul acoperă o parte din cheltuielile fixe. În **Franța**, firmele cu o cifră de afaceri mai mică de 1 milion euro și care înregistrează o scădere de cel puțin 70% a cifrei de afaceri primesc o compensație lunară de 1.500 euro. **Germania** alocă 10 mil.euro sub formă de subvenții directe pentru

microîntreprinderi. Bavaria oferă un sistem de ajutor imediat și ușor accesibil între 5.000 și 30.000 euro pentru companiile afectate [11].

c) Modificarea și simplificarea procedurilor de insolvență prin adoptarea de măsuri temporare care să mențină în viață firmele și să le salveze de la lichidare. Șocul economic actual afectează inclusiv firmele profitabile, ceea ce poate conduce la pierderi de capacități productive viabile. În acest context, s-ar putea crește pragul de îndatorare necesar unui creditor pentru inițierea procedurilor de faliment împotriva unui debitor (măsuri de acest fel au fost luate în **Spania și Germania**). Guvernul ar putea prelungi protecția acordată debitorilor prin limitarea temporară a capacității creditorului de a cere executarea datoriei (ca în **Bulgaria și Elveția**), precum și asigurarea unor opțiuni flexibile pentru planurile de rambursare și reeșalonare a datoriei (ca în **Italia, Marea Britanie, SUA**). Măsurile trebuie să vizeze, preponderent, firmele care anterior crizei erau profitabile, indiferent de sectorul de activitate, și să considere și natura asimetrică a șocului asupra sectoarelor economiei.

Soluții de relansare post-criză

Deși criza pandemiei a afectat grav industria prelucrătoare, aceasta deschide, în același timp, oportunități apreciabile pentru relansarea economiei și a industriei României în condițiile în care acestea au avantaje comparative și competitive valorificate deficitar până în prezent – resurse naturale diversificate, tradiție industrială, populație tânără și parțial bine calificată, potențial apreciabil în domeniul IT. Soluțiile în acest sens reprezintă răspunsul la cerințe care s-au afirmat puternic în ultimele două decenii, dar pe care actuala criză le-a făcut deosebit de stringente.

a) Stimularea intensă a îmbunătățirii structurii industriei prelucrătoare prin adâncirea specializării unor industrii componente (activități în terminologia CAEN) care, pe baza evoluției lor îndeosebi după anul 2007, au dovedit că prezintă avantaje comparative și competitive consistente, precum și niveluri ridicate înregistrate în ultimii ani ale unor indicatori relevanți și perspective de dezvoltare în continuare. În acest sens, majoritatea țărilor, îndeosebi cele dezvoltate, au adoptat politici industriale axate pe dezvoltarea sectoarelor industriale care posedă asemenea avantaje, în primul rând cele de nivel tehnologic mediu-înalt și înalt. În România, industriile vizate sunt: Alimentară; Produse farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice; Produse din cauciuc și mase plastice; Construcții metalice și produse din metal;

Echipamente electrice; Mașini și utilaje; Mijloace și echipamente de transport; Servicii informatice. Unele dintre industriile vizate au caracter strategic, cu rol esențial în asigurarea securității alimentare și de sănătate a populației, iar altele sunt esențiale pentru modernizarea economiei și societății. Industriile tradiționale, cu orientare puternică spre export și cu performanțe notabile pe acest plan (Textile, Confecții, Pielărie și încălțăminte, Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn, Mobilă), confruntate cu crize ale disponibilității materiilor prime și cu concurența producătorilor din Asia de Sud-Est, au perspectiva evoluției lor dependentă de capacitatea firmelor de profil de a se specializa pe nișe de piață, reducând costurile de producție, îmbunătățind calitatea produselor și adoptând noi modele de afaceri.

b) Intensificarea atragerii investițiilor, îndeosebi a celor străine directe, și orientarea acestora în concordanță cu interesul național. Politica investițională trebuie să stimuleze puternic atragerea investitorilor în condițiile globalizării care sporește mobilitatea capitalurilor și intensifică puternic concurența internațională pentru obținerea investițiilor. Soluția presupune luarea unor măsuri privind: stimularea creării și dezvoltării filialelor în România ale companiilor multinaționale care caută eficiența și urmăresc să fie competitive prin valorificarea superioară a avantajelor pe care le prezintă industria românească; lărgirea pieței potențiale pentru investiții cu scopul de a crea cât mai multe oportunități investiționale; simplificarea procedurilor administrative legate de investiții, de creare/închidere a firmelor; reducerea fiscalității, simplificarea sistemului de taxe și impozite; îmbunătățirea infrastructurilor de transport, îndeosebi rutier și feroviar, și de comunicații; creșterea transparenței ca o condiție esențială de atragere a investițiilor; stimularea investițiilor în active intangibile – cercetare-dezvoltare și inovare, educație și formare profesională, servicii profesionale, cele în măsură să asigure dezvoltare durabilă -, precum și în proiecte de creștere a eficienței energetice și privind utilizarea resurselor energetice regenerabile, în TIC, protecția mediului etc.; combaterea fermă a corupției, a practicilor ilegale la angajarea investițiilor; asigurarea stabilității cadrului legislativ-reglementativ.

c) Sprijinirea întreprinderilor să se integreze profitabil în lanțurile de valoare internaționale, gradul de integrare devenind un criteriu primordial de apreciere a potențialului lor competitiv. Industriile cu cele mai mari oportunități de integrare sunt Confecții, Construcții metalice și produse din metal, Autovehicule, Produse electronice și optice, Calculatoare. Stimularea integrării presupune măsuri privind: folosirea adecvată a instrumentelor disponibile în

acest sens – linii speciale de credit, garanții guvernamentale, prime, reduceri fiscale, scutiri de impozit etc.; îmbunătățirea furnizării de către autoritățile guvernamentale și de organisme specializate - Camera de Comerț și Industrie a României și camerele județene -, a informațiilor privind oportunitățile existente pe Piața Unică Europeană și pe alte piețe extra-comunitare de nișe (segmente) care se cer acoperite în diferite lanțuri de valoare internaționale (există în acest sens Sistemul Național de Informații de Afaceri – SNIA, al CCIR); implicarea ambasadelor și misiunilor economice ale României în străinătate în găsirea și accesarea nișelor disponibile în diferite țări (creșterea rolului ”Diplomației economice”).

d) Recâștigarea unor piețe tradiționale pe care legăturile României s-au restrâns drastic în ultimele trei decenii. Piețele vizate sunt cele din Orientul Mijlociu, Africa și Asia, cu mare capacitate de absorbție a produselor și serviciilor și pe care nivelul exigenței privind calitatea, condițiile de livrare și de plată este sensibil mai redus decât pe Piața Unică Europeană. Neglijarea acestor piețe a făcut ca numeroase oportunități pe care le prezentau să fie pierdute de producătorii și exportatorii români, situație care se agravează în perioadele în care importurile din România ale țărilor membre ale UE se reduc semnificativ. Intensificarea legăturilor comerciale cu țările în care există aceste piețe depinde de voința politică și de disponibilitatea Executivului de a reînnoi / încheia acorduri guvernamentale reciproc avantajoase.

e) Intensificarea comerțului exterior cu servicii industriale profesionale. România are tradiție în furnizarea către alte țări a acestor servicii constând în livrarea de instalații complexe și de sisteme industriale, însoțită de prestarea unor servicii adiacente – instruirea personalului local, asigurarea punerii în funcțiune a instalațiilor și exploatarea acestora până la atingerea regimului de funcționare normală, întreținere și mentenanță etc. Gama serviciilor pe care le pot presta specialiștii români este largă, ceea ce înseamnă numeroase oportunități, majoritatea în țări mai puțin dezvoltate, și cuprinde instruire în managementul proiectelor; proiectare industrială la temă, servicii aplicative pe întregul ciclu de viață a mașinilor și utilajelor, certificarea sistemelor de management al calității, asistență tehnică etc. Un avantaj considerabil al furnizării acestor servicii este baza largă de recrutare a personalului de specialitate - cadre universitare, cercetători științifici, specialiști din producție, consultanți.

f) Sprijinirea practicării de către producătorii români a marketing-ului agresiv pe piețele internaționale. O asemenea practică asigură sporirea semnificativă a exportului firmelor, însă este condiționată de disponibilitatea pentru risc a exportatorilor, de potențialul productiv,

comercial și inovațional al acestora, de regimul de impozitare din țara de origine și din țările vizate etc. În funcție de nivelul de agresivitate, strategiile de marketing pot fi, în ordinea descreșterii nivelului: de prospectare (indicată, îndeosebi, pentru companiile străine care operează în România); de apărare (recomandată firmelor din industriile Confecții, Pielărie și Încălțăminte, Prelucrarea lemnului și produse din lemn, Mobilă, Produse din cauciuc și mase plastice, Metalurgie, Produse din minerale nemetalice); de analiză (indicată pentru majoritatea firmelor din industria prelucrătoare); reactivă (recomandabil să fie evitată, fiind cea mai puțin benefică pe plan comercial). Firmele trebuie impulsionate să abandoneze comportamentul pasiv pe piețe și să se lanseze în acțiuni de marketing coerente, clar orientate și țintite, care să asigure valorificarea superioară a avantajelor competitive ale industriilor.

g) Dezvoltarea capitalului uman la dispoziția industriei prelucrătoare. Soluția este imperios necesară de adoptat în condițiile progresului tehnologic accelerat și ale penuriei acute de forță de muncă calificată în numeroase sectoare ale industriei prelucrătoare care resimt puternic efectele acestei lipse, îndeosebi ca urmare a reducerii drastice a numărului absolvenților școlilor profesionale, post-liceale și de maiștri, care diminuează considerabil șansele multor industrii nu numai de a deveni mai competitive, dar chiar de a supraviețui. În contextul COVID-19, **Finlanda** a pus la dispoziție 500 mii euro Serviciului de consiliere Talousapu (“Enterprise Finland Talousapu”) pentru acordarea de consultanță financiară și de antreprenoriat. **Portugalia** finanțează cursuri de formare profesională pentru persoanele aflate în șomaj, în cadrul unui pachet de măsuri mai ample în valoare de 3 mil.euro [11]. Aceste măsuri pe termen scurt, sprijină reinsertia profesională în contextul șocului asimetric asupra pieței forței de muncă, șoc care afectează cu preponderență persoanele cu competențe reduse și medii. Pe termen mediu și lung dezvoltarea capitalului uman presupune măsuri privind: creșterea ponderii în PIB a cheltuielilor cu educația; dezvoltarea învățământului profesional prin creșterea numărului de școli, modernizarea curriculei în concordanță cu cererea de pe piața muncii și cu progresul tehnologic; sporirea atractivității învățământului profesional ca alternativă profesională în cerere crescândă pe piața muncii; facilitarea accesului la învățământ a tinerilor provenind din familii cu venituri reduse, îndeosebi din mediul rural; îmbunătățirea cadrului de calificări național și recunoașterea învățării formale; formarea de specialiști în domeniul strategiei învățământului, capabili să previzioneze cererile viitoare de calificări pe piața muncii și să ofere, pe această bază, orientări instituțiilor de învățământ pentru a-și modela corespunzător programele și tinerilor

pentru efectuarea judicioasă a opțiunilor profesionale; acordarea programelor de învățământ oferite de universități cu cererea pieței muncii; îmbunătățirea serviciilor de ocupare a forței de muncă, de orientare profesională, de consiliere profesională, de training în cadrul firmelor; întărirea relațiilor de tip universitate – industrie după modelul occidental; crearea unui cadru de calificare unitar și exigent la nivel național, concordant cu Cadrul Național European și cu cerințele pieței muncii; îmbunătățirea intrării tinerilor absolvenți în piața muncii și a integrării acestora în locurile de muncă prin crearea de sisteme adecvate (instituții, proceduri, acțiuni) de orientare, consiliere, evaluare și adaptare la cerințe; oferirea de trasee educaționale diversificate pentru asigurarea flexisecurității muncii, prin care se diversifică și cresc posibilitățile de ocupare a locurilor de muncă.

h) Intensificarea legăturilor comerciale cu țări în curs de dezvoltare. Argumentele în favoarea acestei soluții sunt: penetrarea pe piețele țărilor mai puțin dezvoltate permite amplificarea economiilor de scară în numeroase industrii, adâncirea specializării și diversificării producției; sprijinirea țărilor respective să își valorifice superior resursele naturale oferă largi posibilități producătorilor români să realizeze transferuri avantajoase de know how, export în creștere de mașini și utilaje, furnizarea de servicii post-vânzare, accesul în condiții avantajoase la explorarea și exploatarea resurselor naturale existente în țările respective. Evident că legăturile comerciale cu această categorie de țări incumbă și riscuri – instabilitate politică în țările respective, imposibilitatea recuperării creanțelor din unele țări, nerespectarea drepturilor de proprietate intelectuală etc. -, care pot fi însă diminuate prin stipulări atente ale clauzelor de siguranță și de garanții în contractele încheiate între părțile interesate.

i) Digitalizarea activității firmelor și a sistemului public. Aceasta este o oportunitate apreciabilă pentru relansarea economiei și a industriei prelucrătoare după criza pandemiei, date fiind dimensiunea apreciabilă a cererii în această privință și existența expertizei tehnice necesare finalizării cu succes a unor asemenea proiecte de anvergură. Piața autohtonă de IT se caracterizează prin externalizarea accentuată a resurselor, care implică riscuri reduse, și prin lansarea frecventă de produse noi, cu riscuri mari. Criza pandemiei a făcut stringente nevoile în această privință ale firmelor dornice să își eficientizeze activitatea, precum și ale sistemului public pentru care este imperioasă cerința modernizării. În **Italia**, Ministerul Inovării și Digitalizării a lansat o inițiativă numită „Solidaritate digitală”. Aceasta include un portal în care companiile se pot înregistra pentru accesarea serviciilor de conferințe video, acces la date

mobile, cloud computing etc. **Spania** a instituit măsuri care să ajute digitalizarea întreprinderilor mici și mijlocii și să faciliteze telemunca, în cadrul unui pachet mai amplu de măsuri în valoare de 200 mil.euro. În **Franța**, FranceDigital a creat un set de instrumente pentru telemuncă și consultanță pentru firmele afectate de COVID-19 [11]. Adoptarea de măsuri asemănătoare, care să sprijine digitalizarea în România, în special, pentru sprijinirea telemuncii ar avea efecte pozitive asupra pieței forței de muncă afectată puternic în contextul actual al pandemiei.

Bibliografie:

1. European Commission, 2020. Report on the comprehensive economic policy response to the COVID-19 pandemic, 9 April 2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/04/09/report-on-the-comprehensive-economic-policy-response-to-the-covid-19-pandemic/>
2. European Commission, EU global response to COVID-19, https://ec.europa.eu/international-partnerships/topics/eu-global-response-covid-19_en
3. K&L Gates, 2020. COVID-19: Adopted measures by EU Member States, LinkedIn, April 1, 2020, <http://www.klgates.com/covid-19-eu-member-states-adopt-measures-03-31-2020/?nomobile=perm>
4. Statista. Coronavirus: impact on the global economy, April 3, 2020, <https://www.statista.com/study/71343/economic-impact-of-the-coronavirus-covid-19-pandemic/>.
5. Zabbala innovation consulting, 2020. Measures taken by the European countries against COVID-19, 18/03/2020, www.zabala.eu/en/news/measures-taken-european-countries-against-covid-19
6. Institutul Național de Statistică (INS), Evaluarea impactului COVID – 19 asupra mediului economic în lunile martie și aprilie 2020, https://insse.ro/cms/sites/default/files/cercetare_impactul_covid-19_asupra_mediului_economic.pdf
7. Institutul Național de Statistică, Tendințe în evoluția activității economice în perioada aprilie - iunie 2020, https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/tea_aprilie_r20.pdf
8. Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Situația contractelor individuale de muncă suspendate/încetate, <http://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/>
9. Asociația Europeană a Producătorilor de Automobile (ACEA), Interactive map: Production impact of COVID-19 on the European auto industry, <https://www.acea.be/news/article/interactive-map-production-impact-of-covid-19-on-the-european-auto-industry>
10. Comisia Națională de Strategie și Prognoză. Contextul actual al economiei românești și impactul coronavirusului asupra principalilor indicatori macroeconomici. Situația macroeconomiei înainte de apariția COVID marcată de resurse potențiale sustenabile pentru o creștere de peste 4%, http://www.cnp.ro/user/repository/prognoze/Contextul_actual_al_economiei_romanesti_si_impactul_coronavirusului_asupra_principalilor_indicatori_macroeconomici.pdf
11. OECD, 2020. SME Policy Responses, https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=119_119680-di6h3qgi4x&title=Covid-19_SME_Policy_Responses